

**Opettajien kokemuksia 1.–6. -luokkalaisten
välituntien turvallisuudesta ja välituntivalvojan
roolista**

Kasvatustieteen
Pro gradu -tutkielma

Laatijat:
Katariina Latvanen
Fanni Salminen

31.3.2022
Turun yliopisto, opettajankoulutuslaitos
Rauman kampus

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijät: Katariina Latvanen & Fanni Salminen

Otsikko: Opettajien kokemuksia 1.–6. -luokkalaisten välituntien turvallisuudesta ja välituntivalvojan roolista

Ohjaaja: Yliopistotutkija Teija Koskela

Sivumäärä: 63 sivua, 1 liitesivu

Päivämäärä: 31.3.2022

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää peruskoulun alempien vuosiluokkien opettajien kokemuksia välituntivalvojan roolista sekä välituntien turvallisuudesta. Tutkimuksessamme tutkittiin opettajien käsityksiä välituntivalvojan tärkeimmistä tehtävistä sekä suurimmista haasteista. Lisäksi halusimme tutkia, millaisia oppilaiden turvallisuutta vaarantavia tilanteita välitunneilla syntyy ja miten valvova opettaja pystyy edistämään välituntien turvallisuutta. Tämän tutkimuksen teoriatausta perustuu peruskoulun kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen sekä turvallisuuskulttuuriin ja välituntien turvallisuuteen sekä välituntien vaaratilanteisiin. Lisäksi tutkimuksen teoriataustassa tarkastellaan opettajan roolia turvallisuuden luoja ja edistäjänä.

Tässä kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Tutkimukseen osallistui kymmenen 1.–6.-luokkalaisten opettajaa. Haastatteluun osallistuneet opettajat olivat sekä luokanopettajia että erityisopettajia eri puolilta Suomea. Haastattelut toteutettiin etäyhteydellä vallitsevan maailmantilanteen takia. Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin, jonka aikana aineisto teemoiteltiin tutkimuskysymyksiä mukaillen.

Tutkimuksemme mukaan opettajat kokivat välituntivalvojan yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi sääntöjen noudattamisen valvomisen. Valvomisella opettajat kokivat estävänsä turvallisuutta vaarantavia tilanteita. Lisäksi opettajat nostivat esille välitunneille ajoissa saapumisen ja läsnäolon merkityksen välituntivalvojan tärkeinä tehtävinä. Välituntivalvonnan suurimmiksi haasteiksi tutkimukseen osallistuneet opettajat nimesivät riittämättömyyden tunteen sekä tilanteet, joissa oppilaat eivät olleet valvojalle tuttuja. Suureksi haasteeksi opettajat kokivat opettajien erilaisen suhtautumisen välituntivalvontaan sekä välituntisääntöihin. Oppilaiden turvallisuutta vaarantavat tilanteet välitunneilla tapahtuivat opettajien mukaan usein peleissä tai leikeissä. Oppilaiden turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyi usein peli- ja leikkivälineet sekä muuttuvat sääolosuhteet, kuten koulupiikan liukkaus. Opettajan koettiin edistävän välituntien turvallisuutta parhaiten olemalla helposti lähestyttävä ja läsnä oleva valvoja välitunneilla.

Opettajien välinpitämätön suhtautuminen välituntivalvontaa kohtaan luo puutteita oppilaiden välituntiturvallisuuteen. Opettajien perehdyttämisessä ja kouluttamisessa tulisikin keskittyä enemmän koulun turvallisuuskulttuurin esittelyyn sekä yleisesti että spesifimmin esimerkiksi välituntien kohdalla. Kouluuyhteisön jokaisen jäsenen tulisi olla tietoinen koulun yhteisistä säännöistä turvallisuuden takaamiseksi. Opettajien kokemukset välituntivalvonnasta kertovat aiheen puutteellisesta käsittelystä opettajaopintojen aikana.

Avainsanat: turvallisuus, välitunti, opettaja, välituntivalvonta

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Turvallisuus	7
2.1	Turvallisuus peruskoulussa	7
2.2	Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus	9
2.3	Turvallisuuden edistäminen peruskoulussa	11
3	Välitunti	13
3.1	Turvallisuus välitunneilla	13
3.2	Turvallisuutta vaarantavat tilanteet välitunneilla	15
3.3	Välituntivalvonta oppilaiden turvana	17
4	Opettaja	20
4.1	Opettaja turvallisuuden luojana	20
4.2	Opettajan turvallisuusperehdytys	21
5	Tutkimusongelmat	23
6	Tutkimuksen toteutus	24
6.1	Tutkimusmenetelmä	24
6.2	Tutkittavat ja aineiston hankinta	25
6.3	Aineiston analyysi	27
6.4	Tutkimuksen eettisyys	28
7	Tulokset	30
7.1	Välituntivalvontakäytännöt	30
7.2	Oppilaiden turvallisuutta vaarantavat tilanteet välitunneilla	32
7.3	Koulujen ohjeistus välituntivalvojan tehtävistä	34
7.4	Opettajien kokemukset välituntivalvojan tärkeimmistä tehtävistä	36
7.5	Välituntivalvontaan liittyvät haasteet	40
7.6	Opettajien kokemukset välituntivalvojan vaikutuksesta välituntien turvallisuuteen	43
8	Pohdinta	45

8.1	Oppilaiden turvallisuutta vaarantavat tilanteet välitunneilla	45
8.2	Valvovan opettajan tärkeimmät tehtävät välitunneilla	47
8.3	Välituntivalvontaan liittyvät haasteet	49
8.4	Valvova opettaja välituntien turvallisuuden edistäjänä	51
8.5	Tutkimuksen luotettavuus	52
8.6	Jatkotutkimusehdotukset	54
	Lähteet	56
	Liitteet	64
	Liite 1. Haastattelukysymykset	64

1 Johdanto

Kandidaatintutkielmaa tehdessämme huomasimme, että välitunneista on tehty vain vähän tieteellistä tutkimusta. Välitunnin merkittävä rooli oppilaiden koulupäivässä korostui jo kandidaatintutkielman taustateoriaa kootessamme. Muun muassa Blatchford (2012) totesi tutkimuksessaan välituntien olevan oppilaille tärkeitä hetkiä koulupäivän aikana. Omissa luokanopettajaopinnoissamme olemme päässeet tutustumaan välitunteihin ja välituntivalvontaan vain pintapuolisesti. Välituntivalvonta kuuluu kuitenkin jokaisen luokanopettajan työtehtäviin nyt ja tulevaisuudessa. Luokanopettajien sijaisuuksien ja vertaisten kokemusten kautta totesimme välituntivalvontakäytännöissä olevan suurta vaihtelua eri koulujen ja opettajien välillä.

Välituntien turvallisuudesta huolehtiminen on yksi välituntivalvojan tehtävistä (del Arco, Ramos-Pla & Flores 2021). Luokanopettajan työstä saamamme kokemukset ovat kuitenkin osoittaneet joidenkin opettajien suhtautumisen välituntivalvontaan olevan välinpitämätöntä. Peruskoulun välitunteihin liittyvät tapaukset, kuten yksinäisyys sekä kiusaaminen ovat olleet lähiaikoina uutisotsikoissa (Keski-Heikkilä 2022). Aiheen tärkeys, ajankohtaisuus, kandidaatintutkielmamme tutkimustulokset sekä omat kokemuksemme muotoilivat lopulta tämän Pro gradu -tutkielman aiheen. Halusimme tutkimuksemme avulla saada lisää tutkittua tietoa välituntivalvonnasta sekä välituntien turvallisuudesta.

Jokaisella oppilaalla tulisi olla oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (Perusopetuslaki 1998/628, 29§). Oppimisympäristö ei sisällä ainoastaan koulurakennuksen sisällä tapahtuvaa oppituntien aikaista toimintaa, vaan se kattaa yhtä lailla esimerkiksi välituntien aikaisen toiminnan. Kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen kuuluvat sekä fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen että pedagoginen turvallisuus (Lindfors 2012; Hurme & Kyllönen 2014). Oppilaiden kokonaisvaltaisen turvallisuuden huomioiminen takaa oppilaille laadukkaan ja turvallisen välitunnin (del Arco, Ramos-Pla & Flores 2021). Välituntivalvojalla onkin merkittävä rooli positiivisen ja turvallisen välituntikokemuksen luojana sekä ylläpitäjänä.

Välituntivalvonnasta ei ole olemassa tarkkoja sääntöjä tai vaatimuksia (Sharkey, Hunnicutt, Mayworm, Schiedel & Calcagnotto 2014). Jokainen koulu onkin vastuussa omista välituntivalvontakäytännöistään. Välitunnit ovat huomattavasti vapaampia tilanteita strukturoituun luokahuonetoimintaan verrattuna (Ramstetter, Garner & Murray 2010). Tämän vuoksi välitunneilla ilmenee myös enemmän ongelmia, kuten yksinäisyyttä,

kiusaamista ja tapaturmia (McMullan 2021). Välituntien vaaratilanteita tulee pystyä ennakoimaan ja välttämään. Näin oppilaille pystytään maksimoimaan välituntien tarjoamat hyödyt.

Tässä tutkimuksessa selvitetään oppilaiden turvallisuutta vaarantavia tilanteita välitunneilla, välituntivalvojan tärkeimpiä tehtäviä ja suurimpia haasteita sekä valvovan opettajan roolia välituntien turvallisuuden edistäjänä. Tarkoituksenamme on saada mahdollisimman laajasti tietoa opettajien kokemuksista välitunneista sekä välituntivalvojana toimimisesta. Opettajan on hyvä tiedostaa välituntivalvojan tärkeimmät tehtävät sekä merkittävä rooli välituntien turvallisuuden edistäjänä, jotta oppilaiden turvallisuus pystytään takaamaan läpi koulupäivän.

2 Turvallisuus

Turvallisuudella tarkoitetaan yksilön kokemaa tunnetta, joka on optimistinen nykyhetken sekä tulevaisuuden suhteen. Kun yksilö kokee olonsa turvalliseksi, hän tuntee selviävänsä hyvin tulevista tunteista, päivistä ja vuosista. (Hurme & Kyllönen 2014.) Turvallisuuden tunne on yksi ihmisen perustarpeista. Turvallinen ympäristö takaa sen, että ihminen kokee itsensä hyväksytyksi sekä itsevarmaksi. (Mertanen 2013.) Turvallisuus on lähtökohtana kaikelle koulutyölle (Waitinen 2009; Salovaara & Honkonen 2011).

2.1 Turvallisuus peruskoulussa

Perusopetuslaissa on määritelty oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (Perusopetuslaki 1998/628, 29§). Turvalliseen oppimisympäristöön luetellaan kuuluvaksi kaikki koulun toiminta oppitunneista välitunteihin (Lahtinen 2012). Suomen kouluja pidetään turvallisina (Jukarainen, Syrjäläinen & Värri 2012). Koulun oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuus on opetuksen järjestämisen lähtökohta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013). Peruskouluissa oppilaiden ikä ja kehitysaste tuovat erityistä vastuuta huolehtia oppilaiden turvallisuudesta. Opetuksen järjestäjän tehtävänä on taata, että oppimisympäristö sekä käytettävät laitteet ja välineet ovat turvallisiksi. Lisäksi heidän tehtävänä on huolehtia, että kiusaamista tai väkivaltaa ei esiinny koulussa. Oppilaan ja koulun aikuisen vuorovaikutussuhteen sekä oppilaiden keskinäisen vuorovaikutussuhteen myönteisyys on tärkeä tekijä kouluyhteisön turvallisuuden kehittämisessä. (McMullan 2021; Sisäasiainministeriö 2010.)

Vertailtaessa kansainvälisesti, suomalaisen peruskoulun oppilaan koulupäivä on turvallinen (Harinen & Halme 2012). Turvallisuuden tunne ei kuitenkaan synny automaattisesti, eikä mikään koululuokka tai ryhmä ole valmiiksi turvallinen. Turvallisuuden tunteen syntyminen vie aikaa ja vaatii aktiivisesti toimia niin oppilailta kuin opettajiltakin. (Salovaara & Honkonen 2011.) Turvallisuuden tunne koulussa muodostuu, kun koulua voi käydä ilman akuuttia pelkoa ikävistä tapahtumista (Virta, Asanti, Junttila, Koivusilta, Koski & Virta 2012). Koulupäivän aikaista turvallisuutta voivat heikentää monet eri tekijät, esimerkiksi pelko kiusaamisesta, syrjinnästä tai yksinjämisestä. Turvattomuuden tunnetta kouluissa lisää oppilaiden väliset keskinäiset nahistelut. (Harinen & Halme 2012.)

Oleellista peruskoulun turvallisuuden kannalta on, että tunnistetaan mahdolliset oppimisympäristön turvallisuutta vaarantavat tekijät ja pyritään toimimaan

ennaltaehkäisevästi. Ensisijaisen tärkeää on puuttua havaittuihin turvallisuusvaaroihin tai jo turvallisuutta rikkoneisiin asioihin, sillä oppilailla tulee olla täysin turvallinen oppimisympäristö. Turvallisen oppimisympäristön takaaminen onnistuu sitä paremmin, mitä paremmin on ennakoitu sekä minimoitu ja tunnistettu olemassa olevat riskit. (Lahtinen 2012.) Tällainen riskien ennakointi ja minimointi kertoo hyvästä turvallisuuskulttuurista koulussa (Hurme & Kyllönen 2014). Turvallisen ympäristön luominen ei ole helppoa. Vaikka koulussa olisi hyvät toimintatavat häiritsevän ja vaarallisen käytöksen estämiseksi, on mahdotonta estää kaikenlainen, sekä fyysinen että sosiaalinen, negatiivinen käyttäytyminen. (McMullan 2021.)

Koulun turvallisuuskulttuurilla tarkoitetaan kaikkia menettelytapoja, jotka liittyvät koulun jokapäiväisen turvallisuuden luomiseen ja ylläpitämiseen. Turvallisuuskulttuuri luo pohjan turvalliselle oppimisympäristölle. (Hurme & Kyllönen 2014; Sisäasiainministeriö 2010.) Turvallisuuskulttuuri koulussa syntyy yhdessä rehtorin ja opettajien suhtautumisesta turvallisuusasioihin. Tähän sisältyy niin koulun johdon kuin työntekijöidenkin sitoutuminen turvallisuuteen sekä oppilaiden turvallinen toimiminen koulussa. Vastuullinen asenne kouluissa turvallista oppimisympäristöä kohtaan rakentaa hyvää turvallisuuskulttuuria. (Mertanen 2013; Hurme & Kyllönen 2014.) Koulun turvallisuuskulttuuri muodostuu koulun virallisista ja epävirallisista säännöistä sekä periaatteista, joilla perus koulutyö toimii. (Lindfors 2012). Hyvä turvallisuuskulttuuri koostuu pääasiassa kokonaisvaltaisesta turvallisuuden ymmärtämisestä, ennakoinnista ja välittämisestä. Lisäksi on tärkeää ottaa vastuuta turvallisuuden kehittämisestä ja siihen vaikuttamisesta. (Lindfors 2012; Reiman, Pietikäinen & Oedewald 2008.) Koulun turvallisuuskulttuuri määrittelee, miten turvallisen oppimisympäristön koulu tarjoaa oppilaille (Lindfors 2012).

Kaikkien tiedossa olevat, yhteisesti noudatettavat koulun omat järjestyssäännöt auttavat turvallisuuden luomisessa. Tämän lisäksi järjestyssäännöt ylläpitävät koulun sisäistä järjestystä sekä edesauttavat oppimisen ja opiskelun sujuvaa toteutumista. Järjestyssäännöt lisäävät turvallisuutta koulussa. (Opetushallitus 2014; Thornberg 2008; Lahtinen 2012; Poutala 2010.) Thornbergin (2008) tutkimuksen mukaan koulujen säännöt ovat tärkeitä, jotta oppilaat voivat tuntea olonsa hyväksi sekä turvalliseksi koulussa (Thornberg 2008). Välitunneilla koulujen säännöt ja oppilaiden toiminta esiintyvät kuitenkin usein ristiriidassa keskenään. Koulujen säännöt pyrkivät siihen, että kaikilla oppilailla olisi turvallista ja kaikkia kohdeltaisiin tasapuolisesti. Usein nämä asiat ovat ristiriidassa oppilaiden toiminnan, spontaaniuden ja liikkeen kanssa välitunneilla. (Rajala, Pauku & Laine 2015.) Koulujen

säännöt ovat olemassa turvallisuussyistä, jotta voitaisiin ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja tapaturmia (Stanley, Boshoff & Dollman 2012; Thornberg 2008).

Kaikissa kouluissa on olemassa omat säännöt, jotka kerrotaan oppilaille ja heidän huoltajilleen. Ongelmana Sigfrids (2009) näkee, että säännöt jäävät usein vain paperille. On tärkeää, että säännöt kirjataan yhdessä oppilaiden kanssa. Näin sääntöjen sisältö tulee ymmärretyksi, eivätkä ne jää vain virkkeiksi seinälle. (Sigfrids 2009.) Koulujen formaalit eli viralliset sekä informaalit eli epäviralliset säännöt ja tavat vaikuttavat oppilaiden koulupäivän aikaiseen toimintaan niin oppitunneilla kuin välitunneillakin. Virallisten koulun sääntöjen noudattaminen esimerkiksi välitunneilla, ei houkuttele oppilaita liikkumaan ja toimimaan. (Rajala, Pauku & Laine 2015.) Jos oppilaat eivät näe säännöissä järkeä tai eivät usko niiden perusteluihin, heillä on negatiivisempi asenne sääntöjä kohtaan (Thornberg 2008).

2.2 Fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön on jokaisen oppilaan perusoikeus. Turvalliseen opiskeluympäristöön kuuluvat fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.) Fyysinen turvallisuus sisältää fyysisen koskemattomuuden lisäksi tilaturvallisuuden. Henkiseen turvallisuuteen luetellaan kuuluvaksi psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Nämä kaikki osa-alueet ovat kytköksissä toisiinsa. (Lindfors 2012.) Opettajan on tärkeää olla tietoinen kaikista turvallisuuden osa-alueista, jotta turvallinen oppimisympäristö voi muodostua. Kun oppimisympäristö on turvallinen, eli kaikki turvallisuuden osa-alueet toteutuvat, on koulussa hyvä perusta oppilaiden kasvulle ja oppimiselle. (Hurme & Kyllönen 2014.)

Fyysinen turvallisuus käsittelee esimerkiksi koulurakennusten, opetustilojen, välituntien sekä opetustilanteiden turvallisuutta. Fyysiseen turvallisuuteen liittyy myös tapaturmien ennaltaehkäisy ja oikeus fyysiseen koskemattomuuteen. (Hakalehto-Wainio 2012; Hurme & Kyllönen 2014.) Fyysisen turvattomuuden tunteita aiheuttavat kouluissa väkivallan kohteeksi joutuminen sekä erilaiset onnettomuudet (Virta ym. 2012). Fyysiseen turvallisuuteen viitataan myös, kun arvioidaan kouluympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä (Syrjäläinen, Jukarinen, Kiilakoski & Yrjänäinen 2015). Oppilaan kognitiiviset ja emotionaaliset tekijät muodostavat psyykkisen oppimisympäristön. Psyykkinen turvallisuus koostuu käyttäytymiseen, ilmapiiriin, toimintoihin ja vuorovaikutukseen liittyvistä asioista. Psyykkiseen turvallisuuteen kuuluu mahdollisuus saada aikuiselta apua, ilmaista kielteisiä tunteita sekä tieto toimintaohjeista ja tulevasta toiminnasta. Yleisimpiä psyykkisen turvallisuuden vaarantavia tekijöitä ovat

esimerkiksi koulukiusaaminen sekä liiallinen opiskelustressi. (Hakalehto-Wainio 2012; Hurme & Kyllönen 2014.)

Sosiaalinen turvallisuus koostuu kouluympäristössä tapahtuvasta vuorovaikutuksesta ja kommunikoinnista. Siihen sisältyy sosiaalisten taitojen hallinta, onnistumisten ja epäonnistumisten käsittely sekä kaverisuhteet. Sosiaalinen turvallisuus ja psyykkinen turvallisuus ovat tiiviissä yhteydessä toisiinsa. Tärkeä osa sosiaalista turvallisuutta on tunne siitä, että kuuluu johonkin ryhmään ja saa kokea oikeudenmukaisuutta sekä osallisuutta. (Hakalehto-Wainio 2012; Hurme & Kyllönen 2014.) Häirinnän, kiusaamisen ja syrjinnän kokeminen ovat koulumaailmassa yleisiä sosiaaliseen turvallisuuteen negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä (Syrjäläinen ym. 2015). Virran ja kumppaneiden (2012) tutkimuksen mukaan koulu yhteisön ulkopuolelle jääminen on yksi oppilaiden yleisimmistä peloista koulussa.

Koulu on luonteeltaan harkittu ja kontrolloitu kasvuyhteisö, jonka vuoksi pedagoginen turvallisuus luokitellaan yhdeksi turvallisuuden ulottuvuudeksi (Syrjäläinen ym. 2015). Ammattitaitoiset opettajat, sopivat ja oikeantasoiset oppimateriaalit sekä perusopetuksen opetussuunnitelman mukaiset tavoitteet muodostavat pedagogisen turvallisuuden. Työrauha, asianmukainen kurinpito, selkeät ohjeet sekä rakentava ja kannustava palaute sisältyvät myös pedagogiseen turvallisuuteen. (Hakalehto-Wainio 2012; Hurme & Kyllönen 2014.)

Syrjäläinen ja kollegat (2015) viittaavat artikkelissaan pedagogisella turvallisuudella järjestettyihin tapoihin, jotka tuottavat osallisuutta ja vaikuttamista. Sääntöjen laatiminen sekä rangaistusten oikeudenmukaisuus luetaan osaksi pedagogista turvallisuutta koulumaailmassa.

Koulussa turvallisuus luokitellaan usein fyysiseksi turvallisuudeksi sekä palo- ja liikenneturvallisuudeksi. Tunne turvallisuudesta on kuitenkin yhtä tärkeää, ellei tärkeämpää kuin fyysisen turvallisuus. Yksilön kokemaa turvallisuuden tunnetta kutsutaan emotionaaliseksi turvallisuudeksi, joka koostuu turvallisuuden kaikista osa-alueista. Oppilaan tulee tuntea olonsa turvalliseksi, jotta hän voi tehdä parhaansa. Turvallisuuden tunne vaikuttaa toivottuun toimintaan ja tilanteeseen keskittymiseen sekä rauhoittumiseen myönteisesti. Kouluissa tulisi ottaa myös psyykkinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus huomioon fyysisen turvallisuuden lisäksi. (Salovaara & Honkonen 2011; Hurme & Kyllönen 2014.)

2.3 Turvallisuuden edistäminen peruskoulussa

Turvallisuuden edistäminen on merkittävä osa koulujen toimintaa (Korpilahti, Kolehmainen, Markkula, Ojala & Somerkoski 2015a; Sisäasiainministeriö 2012). Turvallisuuden edistämiseen kouluissa tulee olla laaja-alainen kokonaisuus sekä kaikkien yhteinen tehtävä (Korpilahti ym. 2015a; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013). Opettaja on loppujen lopuksi se, joka on vastuussa oppilaiden turvallisuudesta. Tämän vuoksi turvallisuuden edistäminen on opettajien näkökulmasta entistä haastavampaa. (Lindfors & Somerkoski 2018.) Tärkeää turvallisuuden edistämisen kannalta on, että kaikki kouluyhteisössä olevat henkilöt jakavat yhteisen ymmärryksen siitä, mitä koulun turvallisuus käsittää. Kaikkien tulee sitoutua turvallisuutta koskeviin tavoitteisiin ja toimiin, jotka on luotu yhteisesti. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013; Korpilahti ym. 2015a.) Kun koko kouluyhteisö on tietoinen vallitsevasta turvallisuuskulttuurista, voi turvallisuutta edistää koulussa ja se myös näkyy koko koulun toimintakulttuurissa (Sisäasiainministeriö 2012; Lindfors & Somerkoski 2018). Jotta kouluissa voidaan toimia yhteisten käsitysten ja periaatteiden mukaan, täytyy selvittää mahdolliset riskit, arvioida niitä sekä kerätä kokonaisvaltaisesti tietoa koulussa olevista vaaranpaikoista (Korpilahti ym. 2015a).

Koulun yhtenäinen linja turvallisuuden edistämässä ei riitä, vaan tarvitaan myös eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja toimia, kuten opetushallinto ja viranomaiset. Tällainen vastavuoroinen yhteistyö synnyttää parhaimmillaan pysyviä, turvallisuutta edistäviä ja hyviä käytäntöjä kouluissa. (Rahikainen 2015.) Lisäksi koulun ja kodin välinen yhteistyö on merkittävässä osassa koulujen turvallisuuden edistämässä ja sitä tulisi vahvistaa entisestään (Sisäasiainministeriö 2012; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013). Kodin kanssa tapahtuva vuorovaikutus antaa opettajalle apuja opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen, kun oppilaantuntemus lisääntyy. Kodin ja koulun vuorovaikutuksen tavoitteena on edistää oppilaiden turvallisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.) Lisäksi on tärkeää, että oppilaat osallistuisivat halutessaan turvallisuuden edistämiseen koulussa, esimerkiksi osallistumalla vaaranpaikkojen arvioimiseen ja kiusaamisen vähentämiseen (Lindfors & Somerkoski 2018; Sisäasiainministeriö 2012).

Turvallisuuden edistämisen täytyy olla osa koulun jokapäiväistä arkea ja toimintaa (Korpilahti ym. 2015a; Sisäasiainministeriö 2012). Se voi näkyä esimerkiksi koulun uusien henkilökunnan jäsenten turvallisuusperhdyttämisenä. Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista. Koulut laativat lainsäädännön velvoittamana erilaisia turvallisuutta

edistäviä suunnitelmia. (Korpilahti ym. 2015a.) Turvallisuutta edistettäessä tulee huomioida niin fyysinen, psyykinen, sosiaalinen kuin pedagoginenkin näkökulma (Lindfors & Somerkoski 2018). Koulut keskittyvät erityisesti koulupihojen, liikunta- ja välituntien turvallisuuden edistämiseen (Sisäasiainministeriö 2012).

Turvallisuutta voidaan edistää kouluissa monin eri tavoin. Tapaturmien ehkäisy ja niiden seuranta, mahdollistavat turvallisuuden edistämistä koulussa. (Opetushallitus 2014; Korpilahti ym. 2015a; Sisäasiainministeriö 2012; Korpilahti ym. 2015b.) Koulujen järjestyssäännöt, oppilashuolto, ammattitaitoinen ja riittävä henkilökunta sekä kiusaamiseen puuttuminen ovat myös keinoja edistää turvallisuutta (Sisäasiainministeriö 2012). Oppilashuoltoryhmän yksi tärkeimmistä tehtävistä on turvallisuuden edistäminen kokonaisvaltaisesti (Opetushallitus 2014). Lisäksi erilaiset kampanjat viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa edistävät koulujen turvallisuutta. Kampanjoita on monia, esimerkiksi paloturvallisuusviikko, 112-päivä ja Nou Hätä! -pelastustaitokampanja. (Korpilahti ym. 2015a.) Tarkoituksena on, että pitkäjänteinen turvallisuuden edistäminen, järjestelmällinen tapaturmien ja väkivaltatapausten valvonta sekä kiusaamisen nollatoleranssi lisääntyisivät suomalaisissa kouluissa (Sisäasiainministeriö 2012).

3 Välitunti

Välitunti määritellään Peruskouluasetuksen mukaan seuraavasti: ”Oppitunti kestää 60 minuuttia, josta vähintään 45 minuuttia käytetään työjärjestyksen mukaiseen opetukseen ja vähintään 10 minuuttia välituntiin. Peruskoululain 5 §:ssä tarkoitetulla esiasteella sekä muutoinkin, milloin oppilaiden ikä tai kehitystaso, opetettava aine tai opetuksessa käytettävä työtapu huomioon ottaen taikka kun se muusta erityisestä syystä on tarkoituksenmukaista, opetukseen käytettävä aika ja välitunnit voidaan kouluhallituksen ohjeiden mukaan järjestää toisin kuin edellä on säädetty.” (Peruskouluasetus 12.10.1948/718, 23§.)

3.1 Turvallisuus välitunneilla

Opetuksen järjestäjä vastaa koulupäivän rakenteesta. Koulupäivä tulee rytmittää opetusjaksoihin ja välitunteihin oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Välitunnit ovat oppilaille tärkeitä yhteisöllisyyden, sosiaalisten suhteiden, terveen kehityksen sekä erityisesti opiskelussa jaksamisen kannalta. (Opetushallitus 2014.) Välitunti on luonteeltaan jäsentämätöntä aikaa koulupäivän aikana, jota vietetään pääasiassa ulkona. Välitunnilla lapset ohjaavat toimintaansa ja vuorovaikutustaan aikuisten, yleensä opettajien, valvomana. Välitunneilla ilmenee enemmän ongelmia verrattuna strukturoidumpaan luokkahuoneessa tapahtuvaan toimintaan. (McMullan 2021; Garner, Murray & Ramstetter 2010.) Välitunneilla vietetään myös aikaa enemmän kuin yhdenkään yksittäisen oppiaineen tunneilla. Välitunnit ja koulupiha vaikuttavat suuresti lasten viihtymiseen koulussa. Välitunnit ovat oppilaille merkittäviä hetkiä koulupäivässä. (Blatchford 2012.) Välitunti on tarpeellinen tauko päivän aikana, joka mahdollistaa oppilaan sosiaalisen, emotionaalisen, fyysisen ja kognitiivisen optimaalisen kehityksen (Garner, Murray & Ramstetter 2010).

Välitunti tarjoaa mahdollisuuksia vuorovaikutteiseen leikkiin sekä fyysiseen toimintaan, mikä mahdollistaa sosiaalisen sekä emotionaalisen kehityksen. Välitunnit tarjoavat oppilaille tilaisuuden energian lisäämiseen sekä oppilaiden väliseen yhteistyöhön. Kaikki nämä tekijät vaikuttavat oppilaiden kokonaisvaltaiseen terveyteen sekä akateemiseen menestymiseen. (McNamara 2013.) Välitunteihin liittyy rajoituksia, esimerkiksi sen osalta, missä välituntia saa viettää. Lisäksi välitunneilla ilmenee erilaisia hierarkioita ja sosiaalisia vuorovaikutustiloja. Näihin liittyy muun muassa rajoitukset siitä, missä oppilaat saavat olla sekä keiden kanssa he saavat välituntia viettää. (Rajala, Paukku & Laine 2015; Stanley ym. 2012.) Välituntitoimintaan liittyy riskejä, koska välitunnit ovat oppitunteihin verrattuna

huomattavasti vapaampia ja aktiivisempia hetkiä koulupäivässä. Liikunta- ja välituntien aikana esiintyykin eniten tapaturmia sekä ongelmakäyttäytymistä valvonnasta huolimatta. Erityisesti alakoululaisille välituntien aikaiset tapaturmat ovat tyypillisiä. Tapaturmien lisäksi vapaassa tilanteessa keskenään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa olevat lapset saavat aikaan pahaa mieltä sekä konflikteja. (McMullan 2021; Hakalehto-Wainio 2012.)

Vaikka välitunti hyödyttää oppilaita monella tapaa, se voi olla ongelmallinen ympäristö riittämättömän valvonnan, rakenteen ja turvallisuuden vuoksi (Teerlink, Caldarella, Anderson, Richardson & Guzman 2017). Turvallisen ja laadukkaan välitunnin takaavia tekijöitä ovat muun muassa fyysisten tilojen turvallisuus, konfliktien ratkaiseminen sekä vuorovaikutus läsnä olevien aikuisten kanssa (del Arco, Ramos-Pla & Flores 2021). McMullanin (2021) mukaan välituntien turvallisuusriskit, valvontatarve sekä riski kiusaamiseen ovat yleisimpiä välituntia vastaan esitettyjä argumentteja. Välitunteja pidetään käyttäytymisen kannalta suurimpana haasteena koulupäivän aikana. Suurin osa kurinpito-ongelmista tapahtuu yleensä välitunneilla. (McMullan 2021.) Lisäksi lasten aggressiivinen käytös sekä sosiaalisen syrjäytymisen riski nimetään välituntien negatiivisiksi puoliksi. Välituntien oletetaan olevan tarpeellinen tauko päivän aikana, jonka aikana he pääsevät leikkimään, iloitsemaan ja käyttämään ylimääräistä energiaa. Monelle oppilaalle välitunti vapaana tilanteena on kuitenkin haastava sen rakenteen puutteen sekä sosiaalisen luonteen vuoksi. (McNamara 2013.)

Opettajien sekä muiden oppilaiden järjestämät yhteiset pelit, leikit ja turnaukset välitunneilla luovat mahdollisuuksia jokaiselle oppilaille osallistua aktiiviseen ja yhteisölliseen välituntitoimintaan (Salovaara & Honkonen 2011). Jotta välituntitoiminta olisi mahdollisimman turvallista ja mielekästä kaikille, on tärkeää noudattaa yhdessä sovittuja pelisääntöjä (Mertanen 2013). Oppilaiden turvallisuus välitunnin aikana on huolenaihe monille vanhemmille sekä opettajille. Koulut voivat kieltää pelit tai vaarallisiksi katsomansa toiminnot, jos niiden katsotaan vaarantavan oppilaiden turvallisuutta. (Garner, Murray & Ramstetter 2010.) Vaikka liikkumisen rajoittaminen lisää erityisesti välituntien fyysistä turvallisuutta, sääntöjä laadittaessa on muistettava, ettei oppilaan oikeuksia rajoiteta enempää kuin on tarpeen (Lahtinen 2012). Vapaa leikki on keskeinen osa oppilaan kasvua ja kehitystä. Valvottu, strukturoimaton välitunti on koulupäivän aikana paras tilaisuus vastata näihin kehitystarpeisiin. (Garner, Murray & Ramstetter 2010.)

Koulu fyysisenä tilana kattaa koulurakennuksen lisäksi kaikki sille rajatut alueet kuten välituntipiha. Koulun piha rajataan muusta ympäristöstä omaksi alueekseen. Koulupiha viihtyisyydellä on suuri merkitys nuorten turvallisuuden tunteeseen välitunnilla. (Kiilakoski 2012.) Koulun piha on oltava turvallinen välituntialue oppilaille. Koulu vastaa siitä, että pihalla on turvallisia välineitä ja rakennelmia. Koulu myös arvioi, mitkä rakennelmat ja välineet sopivat koulun pihalle oppilaiden turvallisuutta vaarantamatta. Koulujen piha-alueita käytetään usein vapaa-ajan harrastus- ja viriketoiminnassa. Tällöin on syytä pohtia, kenen vastuulla pihalla olevien välineiden ja alueiden kunnossapito on. Koulun piha turvallisuutta on arvioitava aina koulun toiminnan kannalta. (Poutala 2010.) Suomessa koulujen pihojen arkkitehtuuri on suunniteltu kesäaikaan. Suomen pohjoismaisia sääolosuhteita ei oteta huomioon koulun pihasuunnitelmissa niin kuin turvallisuusnäkökulmasta pitäisi. Suomalaisissa kouluissa raportoidaankin paljon kaatumisia vuosittain. (Salminen, Kurenniemi, Råback, Markkula & Lounamaa 2014.) Jokainen koulussa työskentelevä on velvollinen ilmoittamaan mahdollisista turvallisuusriskeistä välittömästi ne huomattuaan (Hakalehto-Wainio 2012).

3.2 Turvallisuutta vaarantavat tilanteet välitunneilla

Välitunneilla turvallisuutta vaarantavat tilanteet ovat yleisempiä kuin oppituntien aikana. Välitunneilla oppilaat toimivat pääasiassa keskenään, mikä johtaa usein oppilaiden keskinäisiin konflikteihin, tapaturmiin sekä mielen pahoittamiseen. (McMullan 2021.) Välituntipiha on monesti ongelmakäyttäytymisen alue, koska selkeitä odotuksia, rakennetta tai muita fyysisen ja henkisen turvallisuuden varotoimia ei ole tarpeeksi (Teerlink ym. 2017). Välitunneilla tapahtuvat sosiaaliset konfliktit, kuten kiusaaminen, loukkaantumiset, riidat, syrjäytyminen, tappelut, lyömiset ja sisäpiiriryhmien muodostuminen ovat olleet huomattava huolenaihe jo pitkään (McNamara, Colley & Franklin 2017).

Kiusaaminen on yksi välituntien puhutuimmista ongelmista. Tässä tutkielmassa kiusaamisella tarkoitetaan systemaattista yhteen oppilaaseen toistuvasti kohdistuvaa vallan tai voiman väärinkäyttöä. Kiusaaja tai kiusaajat pyrkivät näin saamaan ylliotteen uhristaan. Kiusaaminen vaikuttaa uhriinsa kielteisesti. Kiusaajat valitsevat uhrikseen usein oppilaan, joka ei kykene puolustamaan itseään. Kiusaamisesta on useita eri muotoja ja ne esiintyvät valitettavan laajana kirjona myös välitunneilla. (Hurme & Kyllönen 2014; Dupper 2013.) Kiusaaminen liittyy vahvasti turvallisuuden kokemiseen kouluympäristössä (Virta ym. 2012). Kiusaaminen voi ilmetä sekä fyysisistä että henkistä turvallisuutta vaarantavana. Fyysistä turvallisuutta

vaarantava kiusaaminen saattaa turvallisuuden vaarantamisen lisäksi pahimmassa tapauksessa vahingoittaa uhria. Henkistä turvallisuutta uhkaava kiusaaminen esiintyy usein ryhmästä poissulkemisena sekä esimerkiksi selän takana puhumisena. (Hurme & Kyllönen 2014.)

Välitunneilla valvovan opettajan on usein vaikea havaita kiusaamista, koska se tapahtuu tiedostetusti piilossa opettajien valvonnalta. Tämä johtaakin usein kiusaamistilanteiden ilmenemisen aliarviointiin koulussa. (Dupper 2013.) Akuutteja kiusaamistapauksia ovat usein esimerkiksi välitunneilla esille nousseet tapaukset (Salmivalli 2010). Oppilaiden tiedostaessa kiusaamistapauksia koulussa myös heidän turvallisuuden tunteensa heikkenee, vaikka kiusaaminen ei kohdistuisi heihin itseensä. Kiusaamiseen puuttuminen suojelee uhrin turvallisuuden lisäksi myös koko kouluyhteisön turvallisuutta ja sen tunnetta. (Hurme & Kyllönen 2014.)

Tapaturmat heikentävät oppilaiden kokonaisvaltaista turvallisuutta välitunnilla. Koulupäivän aikaisia tapaturmia tapahtuu eniten välituntien aikana ja etenkin alakouluikäisille oppilaille. (Markkula, Råback & Tiirikainen 2009; Lounamaa, Huhtanen, Kurenniemi, Salminen, Heikkilä & Virtanen 2005; Mertanen 2013.) Lapset ovat taipuvaisempia tapaturmille, koska heidän motoriset taitonsa, havainto- ja arviointikykynsä sekä kehon koordinaatio eivät ole vielä kehittyneet riittävälle, ympäristön vaatimalle tasolle (Parkkari & Kannus 2010). Koulutapaturmat ovat suurimmalta osin lieviä tapaturmia, kuten mustelmia, kuhmuja, ruhjeita ja haavoja (Markkula, Råback & Tiirikainen 2009; Lounamaa ym. 2005). Välituntien aikaisiin tapahtumiin vaikuttavat huomattavasti koulujen rajalliset resurssit, jotka aiheuttavat muun muassa minimaalista välituntivalvontaa ja rajallisia tiloja sekä välineitä ja laitteita (McNamara, Colley & Franklin 2017).

Koulutapaturmat syntyvät oppilaiden ja kouluympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Usein välitunneilla tapahtuvat tapaturmat johtuvat välituntialueen ja -pihan liukkaudesta sekä välituntialueen muista puutteista. Jos koulussa sattuu tapaturma, tulee sattuneen tapaturman lisäksi kiinnittää huomiota siihen, mistä tapaturma sai alkunsa ja mitkä asiat sen tapahtumiseen vaikuttivat. Tällä tavoin pystytään ehkäisemään mahdollisia tulevia tapaturmia. Välitunnin aikana sattuneisiin tapaturmiin voidaan vaikuttaa jo välituntialueen suunnitteluvaiheessa sekä parantamalla aluetta tarpeen mukaan. Välituntialueen muokkaamisen lisäksi tapaturmia voi vähentää mieluinen toiminta välitunneilla. (Markkula, Råback & Tiirikainen 2009.) Tapaturmattomuus on turvallisen koulunkäynnin tavoite. Tapaturmia ja niiden vaaroja voidaan ennaltaehkäistä noudattamalla ohjeita, välttämällä

vaaratilanteita, puuttumalla havaittuihin epäkohtiin sekä käyttämällä tarvittavissa tilanteissa oikeanlaisia suojavälineitä. Oppilaiden keskinäinen kinastelu lisää tapaturmariskejä. Tapaturmia ennaltaehkäistään myös kirjaamalla ylös kaikki jo tapahtuneet tapaturmat. Näin tapahtuneista tapaturmista voidaan ottaa opiksi. (Mertanen 2013.)

Kiusaamisen ja tapaturmien lisäksi oppilaiden välituntien turvallisuuteen vaikuttavat negatiivisesti yksinäisyyden kokeminen sekä erilaiset konfliktit. Yksinäisyys on psyykinen olotila. Yksinäinen ihminen kokee ahdistusta omasta mielestään riittämättömistä ihmissuhteistaan. Yksinäinen ihminen kokee, ettei hänellä ole ketään kenen kanssa puhua tai ketään, joka ymmärtäisi häntä. (Junttila 2015.) Välitunti on koulupäivän aikana yksi harvoja hetkiä, jolloin lapset leikkivät ja toimivat vapaasti ilman opettajan ohjausta. Tällaisissa tilanteissa yksinäiset oppilaat jäävät ulkopuolelle. (McNamara ym. 2017.) Opettaja voi välituntivalvojana toiminnallaan tukea kaveruusuhteita ja samalla vähentää yksinäisyyden kokemista välitunneilla (Lyyra, Välimaa, Leskinen, Kannas, & Heikinaro-Johansson 2016). Konflikteja esiintyy luonnollisesti niin koulussa kuin koulun ulkopuolellakin. Kouluissa oppilaiden välisiä konflikteja syntyy helpoimmin välitunneilla. Erilaiset riidat ja konfliktit voivat alkaa sanallisena taisteluna, mutta ne voivat tilanteen kuluessa muuttua myös fyysisiksi kahakoiksi. (Kiilakoski 2009.) Riidat ja kahnaukset kuuluvat Liebmannin (2007) mukaan pieniin konflikteihin. Pitkäkestoinen koulukiusaaminen tai törkeä fyysinen pahoinpitely taas ovat isoja, vakavia konflikteja. (Liebmann 2007.) Kouluissa esiintyy molempia, sekä pieniä että isoja konflikteja. Useimmat tapauksista ovat kuitenkin pieniä konflikteja. (Kiilakoski 2009.)

3.3 Välituntivalvonta oppilaiden turvana

Yksi koulun tärkeimmistä vastuualueista on oppilaiden valvonta (Poutala 2010). Valvonnan on oltava oppilaiden näkökulmasta turvallista. Oppilaan on luotettava, että hän on turvassa ja hänestä huolehditaan. (Hakalehto-Wainio 2012.) Koulu on vastuussa oppilaiden turvallisuudesta koko koulupäivän ajan. Koulun ja pääasiassa rehtorin vastuulla on järjestää koulun eri tilanteisiin riittävä ja oikein mitoitettu valvonta. Valvonta jää usein opettajien hoidettavaksi. (Garner, Murray & Ramstetter 2010; Poutala 2010.) Kouluissa järjestetään välituntivalvontaa oppilaiden kokonaisvaltaisen kehityksen ja turvallisuuden takaamiseksi ja kehittämiseksi. Hyvin suunniteltu välituntivalvonta on suoraan yhteydessä pienempään konfliktiriskiin ja sitä kautta turvallisempaan välituntiin. (del Arco, Ramos-Pla & Flores

2021.) Jokaisella koululla on ainutlaatuisia tarpeita, jonka vuoksi välituntivalvonnasta ei ole olemassa tarkkoja sääntöjä tai vaatimuksia (Sharkey ym. 2014).

Välituntivalvojen suhde lastenmäärään vaihtelee eri maiden ja koulujen välillä. McNamara, Colley ja Franklin (2017) toteavat artikkelissaan, että yhtä välituntivalvojaa kohden voi pihalla olla 50–220 oppilasta. Välituntivalvojen määrä voi myös vaihdella välitunnin aikana, jos valvovat opettajat ovat myöhässä tai muissa tehtävissä. (McNamara ym. 2017.) Liian vähäinen valvojen määrä on turvallisuusriski välitunneilla. Vajaalla valvojamäärällä ongelmatilanteiden ennaltaehkäisy on hankalaa, koska valvojen on keskityttävä välitunnilla ilmeneviin suurempiin ongelmiin. (McNamara 2013.) Välituntivalvonta on puutteellista myös silloin, jos opettajat eivät pysty kiireiltään ja uupumukseltaan keskittymään valvontatilanteeseen sen vaatimalla tavalla (McMullan 2021).

Välituntivalvojat ovat välituntien aikana tekemisissä lasten kanssa. Pelkän etäisen observoinnin sijasta he lähestyvät oppilaita ja keskustelevat heidän kanssaan. Välituntivalvojat antavat käskyt ja kehotukset oppilaiden luona. (Sharkey ym. 2014.) Opettajien on tärkeää välitunneilla puuttua oppilaiden väliseen kinasteluun ja ehkäistä tällaisten tilanteiden syntymistä (Salovaara & Honkonen 2011). Vauhdikkaita välituntiaktiviteetteja tulee myös valvoa tarkasti, mutta ei kieltää kokonaan. Liiallinen oppilaiden vauhdikkaisiin aktiviteetteihin puuttuminen sekä niiden totaalinen kieltäminen vähentävät oppilaiden aktiivisen liikunnan määrää. (Garner, Murray & Ramstetter 2010; Blatchford 2012.)

Välituntivalvojat voivat kehottaa oppilaita etsimään itse ratkaisuja välitunneilla syntyneiden konfliktien ratkaisemiseksi. Opettajan poistuttua oppilaiden luota hänestä tulee hetkeksi taas näkymätön observoija, kunnes hän lähestyy taas oppilaita. Oppilaat ovat koko ajan tietoisia välituntivalvojan läsnäolosta. (del Arco, Ramos-Pla & Flores 2021). Oppilaat tuntevatkin olonsa turvalliseksi, kun he tiedostavat turvallisen aikuisen läsnäolon välituntien aikana (Hakalehto-Wainio 2012). Välituntivalvojana opettajalla on mahdollisuus myös ehkäistä kiusaamista ohjaamalla oppilaiden leikkejä ja kaverisuhteita (Lyyra ym. 2016; McNamara 2013). Välituntivalvojan roolin tulee Ehlersin ja kollegoiden (2013) tutkimuksen mukaan mennä pelkän valvojan roolia pidemmälle. Välituntivalvonnan tulee olla prosessi, jossa opettaja ja oppilas ovat jatkuvassa, vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. (Ehlers, Huberty & Beseler 2013; Huberty, Siahpush, Beighle, Fuhrmeister, Silva & Welk 2011.)

Välituntivalvojat voidaan määrätä kiertävän tai paikallaan pysyvän valvojan rooliin. Kiertävä välituntivalvoja kiertää välitunnin aikana määrättyä aluetta läpi. Välituntivalvojat ohjataan usein kiertämään, kun valvottava alue on suuri. Pysyvät valvojat sijoitetaan niin sanotuille kriittisimmille alueille, joissa valvontaa tarvitaan jatkuvasti koko välitunnin ajan. Kiertävä valvoja vastaa myös pysyvän valvojan katveeseen jäävistä alueista. (Moilanen, Kämppi, Laine & Blom 2017.) Kiertävät välituntivalvojan tehtävät ovat yleisempiä. Useimmissa kouluissa jokaisella välituntivalvojalla on kiertävän valvojan rooli. Roolista riippumatta välituntivalvojan tehtävänä on ennakoitava vaaratilanteita sekä puututtava tilanteisiin, jos jotakin odottamatonta tai koulun sääntöjen vastaista tapahtuu. (Poutala, 2010.)

4 Opettaja

Opettajan ammatti on haastava ja vaatii hyviä ihmissuhdetaitoja. Opettajan on opetettavien asioiden hallitsemisen lisäksi ymmärrettävä toisia ihmisiä. Opettajan ammatissa vastavuoroisuus on isossa roolissa. (Mikkola 2015.) Opettaja on ammatillinen aikuinen, joka kohtelee oppilaitaan tasa-arvoisesti sekä johdonmukaisesti. Aikuisuus tuo opettajalle ammattitaitoa ja vahvuutta. Opettaja on vastuussa luokan välttämättömistä tehtävistä. Näitä tehtäviä ovat opetussuunnitelman mukainen opettaminen, oppimisen takaaminen sekä huolehtiminen jokaisen oppilaan turvallisuuden tunteesta. (Salovaara & Honkonen 2011.)

4.1 Opettaja turvallisuuden luojana

Turvallisessa kouluarjessa opettajan rooli on merkittävä (Salovaara & Honkonen 2011). Opettajalla on päävastuu oppilaidensa turvallisuudesta. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on opettajalle sekä tärkeä että haastava tehtävä. (Lindfors & Somerkoski 2016.) Opettajan tulee olla tietoinen kaikista turvallisuuden osa-alueista ja kantaa vastuunsa niistä, jotta kasvu- ja oppimisympäristö pysyy turvallisena (Hurme & Kyllönen 2014). Opettaja ansaitsee oppilaiden luottamuksen asettamalla tavoitteita, rajoja ja vaatimuksia. Opettaja luo näin myös ryhmäänsä turvallisuutta ja saa itselleen pedagogisen auktoriteetin. (Salovaara & Honkonen 2011.) Turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön luominen ja ylläpitäminen on yksi opettajan tärkeimmistä tehtävistä niin koko ryhmän kuin yksittäisen oppilaankin kohdalla. Opettajan vastuulla on luoda kasvuympäristö, jossa lapsi kykenee suuntaamaan omat voimavaransa toimintaan, jota häneltä odotetaan. (Hurme & Kyllönen 2014.)

Turvallisen kasvuympäristön luomiseksi opettajan on hahmotettava ensin sekä fyysisen että henkisen turvallisuuden osa-alueet. Fyysinen turvallisuus on yksi osa turvallista kasvu- ja oppimisympäristöä. Välituntialue kuuluu tähän osa-alueeseen. Fyysinen turvallisuus on silmillä havaittavaa, joten vaaratekijöihin puuttuminen on mahdollista. (Hurme & Kyllönen 2014). Koulu yhteisön jokaisen jäsenen oikeus on tuntea olonsa turvallisiksi. Oppilaan lisäksi myös opettaja tarvitsee oman toimintansa mahdollistamiseksi turvallisen ympäristön. (Hurme & Kyllönen 2014; Sigfrids 2009.) Tunne siitä, että opettaja hallitsee ryhmänsä, luo turvallisuuden tunnetta sekä opettajalle itselleen että oppilaille (Hurme & Kyllönen 2014).

Opettajan tulee työskennellä yhteiskunnan ja sen lainsäädännön asettamien normien sisällä. Yhteiskunnan lakien ja säädösten lisäksi opettajan toimintaa ja ratkaisuja määrittää hänen oma käsityksensä siitä, mihin ne häntä velvoittavat. Nämä lait puhuvat vain vähän esimerkiksi

pedagogiikasta tai lapsen kehittämisestä. (Hirvonen 2011.) Opettajat soveltavat näiden säädösten lisäksi myös esimerkiksi oman koulun sääntöjä eri tavoin. Toiset lukevat ja tulkitsevat sääntöjä löyhemmin kuin toiset. Tämän seurauksena yksi koulun opettajista saattaa kokea olevansa aina se, joka puuttuu ja rankaisee. Tällaisen roolin kantaminen on rankkaa opettajalle. Opettaja on ammatinsa puolesta velvollinen puuttumaan tilanteisiin, joissa oppilaat toimivat vaarallisesti tai sääntöjen vastaisesti. (Poutala 2010.) Opettajan vastuulla on myös huolehtia koulun kurinpidosta säännöistä sekä valvonnasta. Nämä muodostavat yhdessä yhden osan koulurauhaan vaikuttavista tekijöistä. (Mahkonen 2017.) Erityisesti sekä välitunneille siirtyminen että tunnin alun tai luokkaan pääsyn odottaminen tarkoittavat usein oppilaille mahdollisuutta väliensä selvittelyyn sekä muuhun sääntöjen venyttämiseen (Poutala 2010).

4.2 Opettajan turvallisuusperehdytys

Opettajille työelämään siirtyminen on haasteellista verrattuna muihin ammatteihin. Opettajat ovat heti työelämään siirtyessään täysin vastuussa oppilaistaan sekä juridisesti että pedagogisesti. Suomessa opettajien perehdytys järjestetään koulutuksen järjestäjän sekä yksittäisten koulujen taholta heidän haluamallaan tavalla. Perehdyttämisessä onkin tämän vuoksi suuria eroja. Perehdyttäminen on usein laiminlyöty kokonaan. (Jokinen, Taajamo & Välijärvi 2014; Tynjälä, Heikkinen, & Jokinen 2013.) Opettajien ammattijärjestö OAJ (2019) on määrittänyt perehdytysmallin uusien opettajien perehdytyksen tueksi. Mallissa esitellään seitsemänkohtainen tarkastuslista uusien opettajien perehdyttäjille. Nämä seitsemän kohtaa ovat: 1) opettajan palvelussuhde ja työpaikan organisaatio, 2) lainsäädäntö ja ohjaavat asiakirjat, 3) turvallisuus ja hyvinvointi, 4) työn sisällöt ja prosessit, 5) työpaikan käytännöt ja ohjeistus, 6) työpaikan visio ja arvomaailma sekä 7) yhteistoiminta ja sen toimintatavat. Kolmas kohta sisältää opettajien perehdyttämisen turvallisuusohjeisiin sekä turvallisuuteen liittyviin toimintatapoihin. Myös työntekijän oma osuus turvallisuuden ylläpitämisessä on huomioitu perehdytysmallissa. (Opettajien ammattijärjestö 2019.)

Myös Jokinen ryhmineen (2014) toteaa, että opettajien perehdyttämiseen tulee sisältyä tutustuminen koulun toimintakulttuuriin. Toimintakulttuuriin tutustuminen sisältää oppilaitoksen toimintatapoihin ja sääntöihin perehtymisen, jotka ovat avainasemassa koulun turvallisuuskulttuurissa. (Jokinen, Taajamo & Välijärvi 2014.) Sisäasiainministeriön raportin (2010) mukaan kouluissa henkilökunnalle tulee järjestää turvallisuuteen liittyvää koulutusta. Koulutusta tulisi järjestää sekä opettajan peruskoulutuksessa että täydennyskoulutuksena

työvuosien aikana. Varsinkin oppilaiden ja henkilökunnan fyysisen turvallisuuden takaamiseksi opettajia on perehdytettävä koulutusten sekä erilaisten harjoitusten avulla. Sisäasiainministeriön työryhmän raportissa (2010) todetaan myös, että opettajankoulutuksessa ei käsitellä riittävästi koulujen turvallisuutta ja toimintaa vaarallisissa ja uhkaavissa tilanteissa. Työryhmän mukaan ongelmien varhaiseen tunnistamiseen ja niihin puuttumiseen liittyviä toimintamalleja käsitellään opettajankoulutuksessa puutteellisesti. (Sisäasiainministeriö 2010.)

Lindfors ja Somerkoski (2016) ovat saaneet tutkimuksessaan samansuuntaisia tuloksia. Tutkimuksessa todetaan, että opettajaopiskelijan tulisi peruskoulutuksensa aikana ymmärtää opettajan vastuu koulun turvallisuuskulttuurin toteuttamisessa, turvallisen oppimisympäristön järjestämisessä sekä kehittämisessä. Opettajan luonteva siirtyminen koulutuksesta työelämään vaatii työelämässä vaadittavien taitojen huomioimisen jo peruskoulutuksessa (Tynjälä, Heikkinen, & Jokinen 2013). Lindfors ja Somerkoski (2016) saivat tutkimuksessaan selville, että opettajankoulutuslaitosten opetussuunnitelmassa ei käsitellä lähes ollenkaan oppilaitosten turvallisuuskulttuuria. Turvallisuusosaaminen näyttäytyy opettajankoulutuslaitosten opetussuunnitelmissa hajanaisena. Opetussuunnitelmaan kirjattu turvallisuusosaaminen on tietopainotteista sekä sosiaalisiin tekijöihin keskittyvää. Positiivisen sosiaalisen vuorovaikutuksen lisäksi tarvitaan kuitenkin selkeitä toimintamalleja ongelmatilanteisiin turvallisuuskulttuurin parantamiseksi. (Lindfors & Somerkoski 2016.)

5 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia peruskoulun alempien luokkien opettajien kokemuksia välituntien turvallisuudesta. Kotimainen tutkimus välituntien turvallisuudesta on olematonta ja kansainvälinen tutkimustieto ei ole suoraan vertailtavissa suomalaisten koulujen välitunteihin. Halusimme erityisesti selvittää mitkä ovat välituntien yleisimpiä turvallisuutta vaarantavia tilanteita ja miten valvova opettaja pystyy vaikuttamaan niihin omalla toiminnallaan. Kouluille ei anneta tarkkaa ohjeistusta välituntivalvonnan toteuttamisesta, joten toteutustavat ja ohjeistukset välituntivalvojille ovat erilaisia. Tämän vuoksi haluamme selvittää myös, mitkä tehtävät opettajat kokevat tärkeimmiksi tehtäviksi ja mitkä tilanteet suurimmiksi haasteiksi välituntivalvonnassa.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- 1) Millaisia oppilaiden turvallisuutta vaarantavia tilanteita välitunneilla syntyy tai saattaa syntyä?
- 2) Mitkä ovat valvojan opettajan tärkeimmät tehtävät sekä suurimmat haasteet välituntivalvonnassa?
- 3) Miten opettaja voi edistää välituntien turvallisuutta?

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme toteutustavaksi valikoitui laadullinen eli kvalitatiivinen lähestymistapa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoituksena kokonaisvaltainen kohteen tutkimus, jonka tavoitteena on löytää tai paljastaa tosiasioita (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii jonkin tietyn, yksilöitävissä olevan ihmisläheisen ilmiön tai tapahtuman tutkimiseen (Cohen, Morrison & Manion 2007). Tutkittavia tapauksia käsitellään ainutlaatuisina, joten myös aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. Aineisto kerätään luonnollisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi haastatteluiden kautta. Näin tutkittavien ääni ja näkökulmat pääsevät esiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.) Haastattelu onkin yksi kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston hankintakeinoista (Tuomi & Sarajärvi 2018). Lisäksi kvalitatiiviselle tutkimusmenetelmälle on tyypillistä tutkimusjoukon tarkoituksenmukainen valinta, ei satunnaisotanta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Nämä asiat ohjasivat tutkimusmenetelmämme valintaa suuresti. Tutkimuksessamme halusimme tutkia vain tiettyä joukkoa sekä ilmiötä, alakoulun opettajia ja heidän kokemuksiaan välituntien turvallisuudesta. Kvalitatiivinen lähestymistapa soveltui siis parhaiten tutkimusmenetelmäksemme.

Kvalitatiiviset tutkimukset ovat usein tapaustutkimuksia, koska niissä tutkittava ilmiö on vain osa jostain laajemmasta kokonaisuudesta. Tapauksesta on tarkoituksena saada mahdollisimman monipuolinen kuva tutustumalla tutkittavaan tapaukseen kokonaisvaltaisesti. (Vuori 2022; Cohen, Morrison & Manion 2007.) Tapaustutkimus on yksi perinteisistä tutkimusstrategioista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Tyypillistä tapaustutkimukselle on, että aineisto kootaan ihmisläheisin menetelmin (Cohen, Morrison & Manion 2007), kuten tässä tutkimuksessa haastattelemalla. Tutkimuksemme kohteena eli tapauksena on joukko alakoulun opettajia. Tapaustutkimus oli sopiva tutkimuksemme tutkimusstrategiaksi, koska tavoitteenamme on lisätä ymmärrystä tutkittavasta asiasta. On kuitenkin muistettava, että tutkimuksen tuloksia ei voida, eikä haluta yleistää, koska aineisto kerätään vain pieneltä joukolta alakoulun opettajia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelun avulla. Aineistonkeruumenetelmä on valittu tutkimuskysymysten sekä tutkimuksen teoreettisen taustan perusteella. Ennen haastattelutilannetta tutkijoiden on tärkeää perehtyä tutkittavan aiheen aihepiiriin haastattelutilanteen muuttuvan luonteen takia (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Haastattelu on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen päämenetelmistä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Haastattelu mahdollistaa haastateltavien, eli tässä tutkimuksessa alakoulun opettajien, kattavan kokemuksien esille tuomisen. Haastattelun tavoitteena on kerätä mahdollisimman kattavaa tietoa valitusta aiheesta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Haastattelun käyttäminen mahdollistaa myös kysymysten toistamisen sekä väärinkäsitysten oikaisemisen, mikä vaikuttaa tutkimusaineiston laatuun sekä määrään positiivisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Tässä tutkimuksessa haastattelutapana käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopii tähän tutkimukseen sen mukautuvuuden vuoksi (Galletta & Cross 2013). Puolistrukturoidussa haastattelussa osa haastattelun elementeistä on lyöty lukkoon, mutta jotkin elementit jätetään auki (Hirsjärvi & Hurme 2010). Tässä tutkimuksessa haastattelukysymykset ja niiden järjestys oli määritelty etukäteen. Haastattelutilanteissa kysymysten järjestystä saatettiin myös vaihtaa. Haastattelukysymykset oli jaettu viiteen teemaan, jotka käsiteltiin haastatteluissa samassa järjestyksessä. Ennalta määritellyn kysymyspatteriston lisäksi haastateltavilta kysyttiin tarkentavia kysymyksiä heidän vastauksiinsa perustuen. Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopii aineistonkeruumenetelmäksi, kun haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. (Hirsjärvi & Hurme 2010.) Tässä tutkimuksessa täksi tietyksi tilanteeksi on määritelty välituntivalvonta alakoulussa.

6.2 Tutkittavat ja aineiston hankinta

Tässä tutkimuksessa tutkittavia lähestyttiin yksityishenkilöinä. Tutkittaviin otettiin yhteyttä sähköpostin kautta. Sähköpostiosoitteet saatiin tutkijoiden kontaktien sekä eri kuntien koulujen verkkosivujen kautta. Lähes kaikki opettajat, jota lähestyimme, suostuivat osallistumaan tutkimukseemme. Tutkimukseemme osallistui lopulta kymmenen peruskoulun 1.–6. -luokkien opettajaa eri puolilta Suomea. Tavoitteenamme oli haastatella monipuolisesti eri luokka-asteiden opettajia, missä onnistuimme. Haastattelumme osallistui ainakin yksi opettaja jokaiselta alakoulun luokka-asteelta. Pääasiassa tutkimukseen osallistuneet haastateltavat olivat luokanopettajia, mutta tutkimukseen osallistui lisäksi yksi erityisluokanopettaja, yksi laaja-alainen erityisopettaja sekä yksi luokanopettaja, joka toimii myös rehtorina. Halusimme tutkimukseemme sekä kokeneita että juuri valmistuneita opettajia, missä myös onnistuimme.

Jokaiselle haastateltavalle lähetettiin ennen haastatteluun suostumista sähköpostiin infokirje sekä tietosuojalomake. Infokirjeessä kerroimme haastateltaville, mitä tutkimuksessa on tarkoitus tutkia, mihin tarkoitukseen tutkimusaineisto kerätään ja mitä tutkimukseen suostuminen tarkoittaa konkreettisesti. Myös tutkimuksen kulku sekä anonymiteetin suojaaminen kuvattiin kirjeessä tarkasti. Haastattelun alussa haastattelijoilta kysyttiin vielä suullinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta sekä haastattelun nauhoittamisesta. Haastattelussa tutkimukseen osallistuvilta opettajilta kysyttiin taustatietojen lisäksi heidän kokemuksiaan välituntivalvonnan järjestämisestä, välituntien turvallisuudesta, välituntien turvallisuutta vaarantavista tilanteista sekä opettajan roolista välitunneilla turvallisuuden luojana. Haastattelussa kysyttiin sekä tosiasiakysymyksiä että mielipidekysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Haastattelukysymykset löytyvät kokonaisuudessaan liitteestä 1. Haastattelut olivat kestoltaan 28 minuutin ja 50 minuutin välillä. Haastattelut toteutettiin opettajien työpäivän jälkeen heidän valitsemanaan ajankohtana. Tarkemmat haastatteluiden kestot sekä haastateltavien taustatiedot on koottu alla olevaan taulukkoon (Taulukko 1).

Taulukko 1: Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot

Haastateltava	Ammatti	Työtehtävä	Koulu	Haastattelun kesto
H1	Luokanopettaja	1.lk opettaja	Alakoulu, n. 230 oppilasta	39:18 min.
H2	Luokanopettaja	6.lk opettaja	Alakoulu, n. 300 oppilasta	31:45 min.
H3	Luokanopettaja	5.lk opettaja	Alakoulu, n. 500 oppilasta	32:46 min.
H4	Erytisylokanopettaja	1.lk opettaja, erityisluokka	Yhtenäiskoulu, n. 380 oppilasta	47:32 min.
H5	Luokanopettaja, rehtori	2.lk opettaja	Alakoulu, n. 160 oppilasta	45:07 min.
H6	Luokanopettaja	4.lk opettaja	Alakoulu, 75 oppilasta	33:05 min.
H7	Luokanopettaja	1.–2.lk opettaja	Alakoulu, 46 oppilasta	34:46 min.
H8	Erytisylokanopettaja	Laaja-alainen erityisopettaja	Alakoulu, n. 400 oppilasta	34:21 min.
H9	Luokanopettaja	3.–4.lk opettaja	Alakoulu (1.–4.lk), 30 oppilasta	28:51 min.
H10	Luokanopettaja	3.lk opettaja	Alakoulu (1.–4.lk), n. 160 oppilasta	47:58 min.

Tämän tutkimuksen haastattelut toteutettiin vallitsevan maailmantilanteen takia etäyhteydellä Zoom-videopalvelun kautta. Haastattelut nauhoitettiin eli vain äänitiedosto tallennettiin aineiston analysointia varten. Jokaisessa haastattelussa oli läsnä haastateltavan lisäksi kaksi haastattelijaa. Etäyhteyden avulla haastateltavien saaminen ympäri Suomea oli mahdollista. Kaikki tutkimuksen haastattelut toteutettiin marras- sekä joulukuun 2021 aikana. Etähaastattelut sujuivat ilman suuria teknisiä ongelmia. Kahdessa haastattelussa nauhoite pätki osittain, mikä ei kuitenkaan vaikuttanut merkittävästi haastatteluaineiston litterointiin.

6.3 Aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Laadullinen sisällönanalyysi voi olla tutkimuksen yksittäisen metodin lisäksi myös väljä teoreettinen viitekehys, joka liitetään erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aineiston analyysitapaa valitessa on tärkeä valita sellainen tapa, joka vastaa parhaiten tutkimusongelmiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Laadullisessa sisällönanalyysissä on kyse siitä, mistä aiheista, asioista tai teemoista kerätty aineisto kertoo (Vuori 2020). Haastattelulla kerätyn aineiston analyysi alkaa usein jo haastattelutilanteessa, jossa voi jo haastattellessaan tehdä havaintoja tutkittavasta ilmiöstä (Hirsjärvi & Hurme 2010).

Tässä tutkimuksessa aineiston analysointi jatkui haastatteluiden jälkeen kerätyn aineiston litteroinnilla. Litterointi voidaan toteuttaa niin kuin tutkijat parhaaksi näkevät (Tuomi & Sarajärvi 2018; Hirsjärvi & Hurme 2010). Tutkijan onkin ennen litteroinnin aloittamista tiedettävä, minkälaista analyysia aineistosta aiotaan tehdä, koska se vaikuttaa aineiston litterointitapaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Tämän tutkimuksen aineisto litteroitiin sanatarkasti. Sisällön kannalta tarpeettomia täytesanoja jätettiin kuitenkin pois. Litteroituja aineistoja säilytettiin tutkimuksen valmistumiseen asti Turun Yliopiston korkean turvaluokituksen pilvipalvelussa.

Aineiston litteroinnin jälkeen analyysia jatketaan usein luokittelulla, teemoittelulla tai tyyppittelyllä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tässä tutkimuksessa laadullista sisällönanalyysia jatkettiin litteroidun aineiston teemoittelulla. Teemoittelu on aineiston luokittelun olennainen osa (Hirsjärvi & Hurme 2010). Teemoittelun tarkoituksena on paikantaa aineistosta tutkimuskysymysten kannalta olennaiset aiheet eli teemat (Juhila 2020). Teemoittelussa litteroitu aineisto pilkottiin ja ryhmiteltiin erilaisten aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2018). Teemoittelua ohjasi tutkimuskysymykset sekä haastateltavien yhteneväiset vastaukset. Jaoinme aineistomme lopulta yhdeksään eri teemaan, joista kaksi sisälsivät taustatekijöihin

liittyvää dataa ja loput seitsemän teemaa liittyivät tutkimuskysymyksiin vastaavaan dataan. Aineiston teemoittelu tapahtui Nvivo 20 -ohjelmalla.

Tässä tutkimuksessa käytettiin aineistolähtöistä analyysia (Eskola 2010). Aineistolähtöisessä analyysissa tutkimusaineistosta muodostetaan teoreettinen kokonaisuus. Tutkimuksen analyysiyksiköitä ei siis päätetä etukäteen, vaan ne voidaan päättää vasta aineiston keräämisen jälkeen. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aineiston litteroinnin ja teemoittelun jälkeen käsitteellistimme aineiston. Käsitteellistämällä tarkoitetaan tutkimuksen kannalta oleellisen tiedon etsimistä ja teoreettisten käsitteiden muodostamista siitä (Tuomi ja Sarajärvi 2018). Käsitteet muodostettiin Nvivo-ohjelmalla tehdyn teemoittelun pohjalta. Teemoittelun ja käsitteellistämisen perusteella jaoin aineiston kuuden otsikon alle, jotka esitellään sisältöineen tutkimuksen tulososiossa.

Aineistolähtöisen analyysin metodin lisäksi tutkijan oma oivaltaminen on tärkeää. Esimerkiksi aineiston teemoittelu perustuu tutkijan omiin löytöihin ja oivalluksiin aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tässä tutkimuksessa esimerkiksi aineiston käsitteellistämisessä vaadittiin tutkijoilta omia oivalluksia sekä ajatuksia. Käsitteiden yhdistämisen ja oleellisen tiedon etsimisen tarkoituksena oli lopulta etsiä vastauksia tämän tutkimuksen kolmeen tutkimuskysymykseen. Aineiston analyysivaiheessa tavoitteena onkin selvittää, millaisia vastauksia tutkimusongelmin saadaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Analyysin viimeisessä vaiheessa teoriaa ja tuloksia verrattiin tutkimuksen johtopäätösten tekemiseksi. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin tuloksena saadut tulokset löytyvät seuraavan pääotsikon alta.

6.4 Tutkimuksen eettisyys

Tässä tutkimuksessa noudatettiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) laatimaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuseettiikka määrittellään tämän käytännön yhdeksi osaksi. TENK määrittää hyvän tieteellisen käytännön osiksi rehellisyyden, tarkkuuden ja yleisen huolellisuuden tutkimusprosessissa. Lisäksi eettisesti hyvä tutkimus sisältää eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. (TENK 2021.) Tässä tutkimuksessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä valitsemalla tutkimusmenetelmät tarkasti tutkimuksen luonteen perusteella. Ennen aineistonkeruuta tutkimuksesta laadittiin myös GDPR-tietosuojalomake, jossa kuvailtiin tarkasti tutkimuksen aineistojen tallentamisesta sekä tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tietosuojasta. Tässä tutkimuksessa aineisto pseudonymisoitiin litteroinnin yhteydessä ja aineisto säilytettiin Turun Yliopiston korkean turvaluokituksen

pilvipalvelussa salatussa kansiossa, joka täyttää tieteellisen tiedon tallentamiselle asetetut vaatimukset (TENK 2021).

Tutkimuksemme noudattaa yleisiä eettisiä periaatteita myös tutkittavien ihmisarvon kunnioittamisen ja itsemääräämisoikeuden takaamisessa (Vuori 2022). Tutkimukseen osallistui 10 alakoulun opettajaa, jotka olivat kaikki aikuisia korkeasti koulutettuja ammattilaisia. Kunnioitimme osallistujien itsemääräämisoikeutta heidän saadessaan päättää tutkimukseen osallistumisesta itse. Lähestyimme tutkimukseen osallistuneita opettajia yksityishenkilöinä, jonka vuoksi tutkimukselle ei haettu virallista tutkimuslupaa (Kuula-Luumi 2022). Lisäksi lähetimme jokaiselle tutkimukseen lupautuneelle opettajalle infokirjeen, jossa kerroimme tutkimuksen tarkoituksesta sekä tutkimuksen kulusta. Kirjeestä tuli ilmi myös millä tavoin tutkimukseen osallistuvien henkilöiden ihmisarvoa kunnioitetaan esimerkiksi kuvaamalla anonymiteetin suojaaminen. Tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti suojattiin myös tutkimusaineiston hävittämällä välittömästi tutkimuksen valmistuttua.

Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin haastattelulla, joka on avoin tiedonkeruumenetelmä. Avointen tiedonkeruumenetelmien kohdalla on haastavaa ennustaa tutkimuksen mahdollisia eettisiä ongelmia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009). Haastattelua eettisesti tarkastellessa on huomioitava tutkittavien tietoinen suostumus, tutkimuksen luotettavuus sekä haastattelujen seuraukset (Cohen, Manion & Morrison 2007). Tutkimuksemme osallistuneilta kysyttiin sekä kirjallinen että suullinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta ennen haastattelun aloittamista. Tutkimuksemme luotettavuutta tarkastellaan paremmin Pohdinta -luvussa. Haastateltaville kerrottiin heti infokirjeessä, mitä haastatteluun osallistuminen tarkoittaa heidän kannaltaan. He olivat siis koko ajan tietoisia, mitä haastattelun jälkeen tapahtuu. Haastatteluun osallistuneilta opettajilta ei vaadittu minkäänlaista toimintaan haastattelun valmistumisen jälkeen. Haastateltavat olivat myös koko ajan tietoisia siitä, että haastatteluja tullaan käyttämään tämän tutkimuksen aineistona.

7 Tulokset

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksemme tulokset tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Olemme jakaneet tulososion alalukuihin aineistosta nousseiden teemojen mukaan. Aineiston ja tulosten teemoittelu alalukuihin perustuu tutkijoiden omiin löytöihin ja oivalluksiin aineistosta. Teemoittelun jälkeen alalukuja muodostui yhteensä kuusi. Ensimmäinen alaluku keskittyy välituntien ja välituntivalvonnan yleisiin järjestelyihin, joiden kuvailu on välttämätöntä tulosten muodostaman kokonaisuuden ymmärtämiseksi. Toinen alaluku käsittelee ensimmäiseen tutkimuskysymykseen liittyviä tuloksia ja kolmas, neljäs sekä viides alaluku pitävät sisällään toiseen tutkimuskysymykseen liittyviä tuloksia. Kolmatta tutkimuskysymystä käsitellään tämän pääluvun kuudennessa alaluvussa.

7.1 Välituntivalvontakäytännöt

Haastattelumme aluksi kartoitimme koulujen välituntikäytäntöjä kokonaisuuden hahmottamiseksi. Välituntien sijoittelu ja pituus koulupäivän aikana vaihteli eri kouluissa. Yleisesti tutkimukseemme osallistuneissa kouluissa välitunnit ovat sijoitettu 45 minuutin oppitunnin päätteeksi, ja ovat kestoltaan 15 minuuttia pitkiä. Useimmissa kouluissa oli myös otettu käyttöön 30 minuutin mittainen pitkä välitunti.

”Meillä on joka päivä pitkä välitunti puoli 10–10, eli ensimmäiset 2 tuntia pidetään yhteen ja sen jälkeen ne vartin välkät aina niinku koulupäivän loppuun asti.” (H6)

”No meillä on siis ihan viidentoista minuutin välitunnit, neljäkymmenenviiden minuutin tunnit ja sitten on viidentoista minuutin välitunti.” (H8)

Suurimmassa osassa tutkimukseemme osallistuneiden opettajien kouluista välitunnit vietetään koko koulun kanssa yhtä aikaa. Tässä tutkimuksessa huomioitavaa on se, että tutkimus on tehty pandemia-aikana, joten myös oppilaiden välituntialuetta ja -käyttäytymistä on jouduttu rajoittamaan. Välituntialuetta on esimerkiksi jaettu osiin ja ryhmien sekoittumista on pyritty välttämään erilaisten ohjeistusten ja sääntöjen avulla. Osassa kouluissa välituntialueet ovat joka päivä samat, kun taas osassa kouluista välituntialueet ja -jaot vaihtelevat luokkien kesken päivittäin.

”Koronan vuoksi ne on silleen et kaikki ei ole samaan aikaan siellä mutta ei ole mitään jaoteltu että missäkin kukakin saa olla että meillä saa lapset olla siellä sekaisin mutta niitä on kuitenkin porrastettu.” (H5)

”--aina saman päivän välitunnit vietetään yhdellä alueella ja siellä on niinku 2 luokkaa samalla alueella, ja niiden täytyy vielä pysytellä sitten niinku eri leikeissä, että nyt ei ole lupa leikkiä toisten, muiden kuin omaa luokkalaisten kanssa.” (H10)

Välituntivalvontajärjestelyissä oli eri koulujen välillä suuria eroja. Opettajille tuli keskimäärin noin neljä tai viisi välituntivalvontaa viikossa. Välituntivalvonnan kesto oli jokaisen tutkimukseen osallistuneen opettajan koulussa 15 minuuttia kerrallaan. Välituntivalvojen määrä yhdellä välitunnilla vaihteli yhdestä valvojasta kahdeksaan valvojaan. Suurin valvontamiehitys oli yhtenäiskoulussa, jossa piha oli jaettu useisiin eri alueisiin, joissa jokaisessa oli kaksi valvojaa kerralla. Yhden välituntivalvojan välitunteja taas vietettiin pienimmissä kyläkouluissa.

”Ja se puolentunnin välkä on niiku jaettu kahtia, et ekan vartin aikana on kaks valvojaa ja sit sen tokan vartin ajalla on kolme, riippuu niiku... Riippuu päivästä.” (H1)

”Et ku meil on nää neljä aluetta, ni joka pihalla on opettajavalvoja plus sitte yleensä myös ohjaaja.” (H4)

”Meillä on niinku se yks tai välillä jopa tai niinku aamupäivät on 2 valvojaa.” (H7)

Tutkimusaineistosta kävi ilmi, että kouluilla oli erilaiset kriteerit välituntivalvojen pätevydestä. Vaihtelua oli erityisesti siinä, valvoivatko koulunkäynninohjaajat ja olivatko he yksin vastuussa välituntien valvomisesta. Suurimmassa osassa kouluista välitunneilla oli valvomassa ainakin yksi opettaja mahdollisten ohjaajien lisäksi. Useimmissa tutkimukseen osallistuneiden opettajien kouluista opettajat olivat päävastuussa valvonnasta. Vain muutamissa pienemmissä kouluissa ohjaajien kerrottiin olevan samalla tavalla vastuussa välituntivalvonnasta kuin opettajienkin.

”--mut et opettaja on se vastuus oleva sillä alueella ja sit ohjaaja ei oo vastuussa.” (H4)

”No meillä on aina yks aikuinen valvomassa et sekä opettajat että ohjaaja valvoo.” (H9)

”Meillä on silleen, että meillä on jokaisella välkällä yksi opettaja, että meillä on suurin piirtein kolme välituntivalvontaa per nenä ja sitten sen lisäksi siellä on niin monta ohjaajaa kuin suinkin.” (H10)

Välituntivalvontavuorot oli tutkimukseen osallistuneiden opettajien kouluissa jaettu eri tavoin. Suurimmassa osassa näistä kouluista listat määrittävät vain sen, kuka on milloinkin välituntivalvontavuorossa. Muutamit opettajat kuitenkin kertoivat, että heidän välituntivalvontalistoihinsa on mainittu yksi tietty alue, josta opettaja on vastuussa ja jota hänen tulee valvoa välitunnin aikana. Monen haastatellun opettajan koulussa kaikki valvojat kiertävät koko välituntialuetta ja ovat yhdessä vastuussa siitä.

”On niinku 4 aluetta plus sitten kiertävä, joka kiertää koko aluetta ja on siellä missä eniten tarvitsee. Niinku periaatteessa 5 semmoista roolia, mutta 4 eri aluetta ja jokaisella on omat.” (H3)

”Elikkä meillä on niinku kolmeen osaan jaettu ja sitten joka välitunnille on sovittu tuota, että ketkä opettajat milläkin alueella ovat ja valvovat.” (H8)

7.2 Oppilaiden turvallisuutta vaarantavat tilanteet välitunneilla

Tässä alaluvussa käsittelemme ensimmäiseen tutkimuskysymykseen eli välituntien ongelmatilanteisiin ja niiden esiintymiseen liittyviä tuloksia. Yksi haastattelukysymyksistämme selvitti opettajien arviota välituntien turvallisuudesta. Pääosin opettajat arvioivat koulujensa turvallisuutta yleisesti hyväksi. Yksikään opettajista ei kuitenkaan arvioinut koulunsa turvallisuutta täydelliseksi. Jokainen opettaja koki koulussaan olevan yksittäisiä vaaran paikkoja tai kehitettäviä kohtia.

”No täl hetkel, mä kyl koen, et ne on aika turvallisii. Sen takia, et ku meil on nii mont niit alueit ja niin paljo niit valvojii sit samaan aikaan pihalla. Et koen kyllä hyväksi täl hetkel sen turvallisuuden.” (H4)

”Jos pitäisi antaa kouluarvosana ni antaisin varmaan 8, koska mä koen, että että siellä on kuitenkin niinku vaarallisia paikkoja, niin ne on vähän sellaisia, että että ei siellä voi olla myöskään kaikkea pysäyttämässä.” (H6)

Jokaisen koulun välituntialueella oli opettajien mukaan omat riskipaikkansa. Haastatteluissa riskipaikoiksi nimettiin usein alueet, joihin valvovan opettajan on vaikea nähdä. Esimerkiksi ulkorakennusten katveet sekä isojen pihojen laidat koettiin hankalasti nähtäviksi alueiksi. Lisäksi opettajat kokivat vuodenaikojen vaihtelut, erityisesti talven alkamisen vaarantavan välituntien turvallisuutta. Talven alkaminen ja siitä johtuva liukkaus erityisesti asfalttipihoilla oli usean opettajan mielestä riski oppilaiden turvallisuudelle.

”Mut sit tavallaan ne alueet mitkä jää niiku mihin valvoja ei nää nii siel voi kyl sattua niiku mitä vaan, et ei se siltä osin oo turvallinen.” (H1)

”Piha niinku puitteiltaan on ihan kohtalaisen turvallinen. Esimerkiksi talvi voi tuoda tiettyjä haasteita joskus ihan jonkun liukkauden takia.” (H5)

”Että se tuo oman haasteensa tietysti tuo talvi, vaikka siellä on paljon kaikkea mukavaakin mukanaan, mutta myös meille valvojille varsinkin haastetta.” (H8)

Kysyimme jokaisessa haastattelussa myös yleisimmistä oppilaiden turvallisuutta vaarantavista tilanteista. Yllä mainittujen välituntipihan turvallisuusriskien lisäksi haastatteluissa nousi esiin monenlaisia turvallisuutta vaarantavia tilanteita. Haastateltavat korostivat, että harvoin tilanteet ovat kuitenkaan vakavia. Tämän tutkimuksen aineistossa turvallisuutta vaarantavat tilanteet liittyivät pääasiassa peli- ja leikki-tilanteisiin sekä ennen kaikkea niihin liittyviin välineisiin. Pallopeleissä tapahtuvat taklaukset ja törmäykset sekä frisbeegolf-kiekkojen heittäminen mainittiinkin monessa aineistossa välituntien yleisimpinä turvallisuutta vaarantavina tilanteina. Myös koulun pihalla sijaitsevat kiinteät välineet, kuten kiipeilytelineet ja pyörivät karusellit ovat aiheuttaneet useissa tutkimuksessa haastateltujen opettajien kouluissa vaaratilanteita. Monet tutkimukseen osallistuneet opettajat kokivat, että yleisimmät välituntien vaaratilanteet liittyivät pääosin oppilaiden fyysiseen turvallisuuteen.

”No ehkä pelitilanteessa se, että sitten tahalteen taklataan tai huiskitaan mailalla, et mä sanon et sit pelissä tunteet kuumenee, niin he itse aiheuttaa sen vaaratilanteen.” (H6)

”-- siellä saatetaan törmätä toisiin tai kaatua niin, että lyödään pää tai keinun se reuna, kun meidät läheltä niin se tulee johonkin kasvoihin. Tämmöisiä on sattunut ja kaatumisia että en osaa sen tarkemmin niitä eritellä. (H8)”

”Vähän siellä tapahtuu jotain kunnon tai tulee vaaratilanteita tai tota me leikitään silleen mukavia leikkiä, mutta luonnollisia kopsahduksia tulee aina ettei niitä voi välttää millään.” (H9)

Lisäksi haastatteluissa nousi esiin välituntien aikana tapahtuvaa sosiaalista sekä psyykkistä turvallisuutta vaarantavia tilanteita. Tällaiseksi haastateltavat nimesivät muun muassa riitatilanteet. Tämän tutkimuksen aineistossa riitatilanteita kuvailtiin syntyvän usein peleissä

ja leikeissä. Jalkapallon sekä muiden pelien aikana tunteiden kuvailtiin ”kuohuvan”, mikä johti opettajien puheissa usein jonkinlaisiin riitoihin ja pahimmassa tapauksessa ”kahakoihin”.

”Mutta sitten se on kyllä ehkä myös se koulun haastavin hetki, että kyllä ne välitunnit ovat ne missä niinku sattuu ja tapahtuu ja tulee eniten niitä riitoja ja pahaa mieltä ja niitä fyysisiä haavereita.” (H7)

”No varmaan sellaset riitatilanteethan on haasteita.” (H9)

Lisäksi muutamat haastatteluun osallistuneet opettajat kertoivat vuorokaudenajan vaikuttavan välituntien tapahtumiin. Opettajat kokivat aamuvälitunnit huomattavasti rauhallisimmiksi kuin iltapäivällä olevat, ruokailun jälkeiset välitunnit. Pitkillä välitunneilla oppilaat ehtivät paremmin aloittaa aktiviteetteja, jolloin myös esimerkiksi erilaisia konflikteja syntyy todennäköisemmin. Välituntien rauhallisuuteen vaikutti myös se, kuinka monta oppilasta välitunnilla oli yhtä aikaa.

”No tota aamullahan ne lapset on aika levollisia vielä kun ne tulee kouluun silloin ne on väsyneitä ei ne jaksu ruveta riehumaan tuolla aamulla viel ennen yheksää, mutta tuota kahdentoista välkkä on sitten jo semmoinen silloin meillä on yleensä aika paljon ellei kaikki lapset ulkona kahdestatoista varttia yli yhteen sen välin ainakin niin tuota et kyllä silloin sitten sattuu ja tapahtuu toki jos on tapahtuakseen.” (H5)

”-- ja varsinkin se ruokavälkkä ehkä semmoinen, kun se on se pitkä välkkä niin kun siellä ollaan pidempään niin sitten voi useimmiten tulla jotain.” (H7)

7.3 Koulujen ohjeistus välituntivalvojan tehtävistä

Selvitimme haastattelussamme, miten opettajia on ohjeistettu toimimaan välituntivalvonnoissa. Tämän haastattelukysymyksen avulla halusimme saada selville, mitkä ovat koulun näkökulmasta välituntivalvojan tärkeitä tehtäviä. Ohjeistukset vaihtelivat kouluittain, mutta suurin osa haastateltavista oli yhtä mieltä siitä, että ohjeistus välituntivalvojan tehtävistä oli jäänyt vähäiseksi tai olemattomaksi. Koulun toiminnan yleisen perehdytyksen lisäksi välituntivalvontaan spesifioitunutta perehdytystä oli toteutettu vain muutamissa tutkimukseen osallistuneiden opettajien kouluissa. Välituntivalvonnan koettiin olevan omalla vastuulla monen tutkimuksessa haastatellun opettajan mielestä. Muutamien haastateltujen opettajien kouluissa oli kuitenkin korostettu opettajan vastuuta ja välituntivalvonnan tärkeyttä.

”Joo no silloin kun mä aloitin tässä koulussa nyt syksyllä niin meille pidettiin kaikille uusille opettajille sitten semmoinen puhe, että niinku on tärkeitä olla siellä ja sitten puhuttiin just siitä tavallaan, että kuinka sitten se opettaja on vastuussa kuka sinne välituntilistaa merkattu.” (H3)

”-- Mutta mitään semmoista niinku 10 käskyä meillä ei ole siitä, miten niinku pitäisi toimia, että ne rajat ja sitten maalaisjärjen mukaan se, että mikä näyttää ihan OK toiminnalta ja mikä ei.” (H6)

Monet haastatteluun osallistuneista opettajista kokivat, että koulun yleiset säännöt sekä välituntien säännöt ovat heille tuttuja. Monet opettajille annetut ohjeistukset välitunneista olivat painottuneet pääosin sääntöjen valvomiseen. Harva opettaja kuitenkaan osasi kertoa tarkkaa ohjeistusta siitä, miten valvomista tulisi toteuttaa. Useissa haastatteluissa tulikin ilmi opettajien yksilöllinen valvontatyö, joka saattoi olla kaikkea aktiivisesta kiertelestä aina kahvinjuontiin oven suussa. Vain yksi haastatteluun osallistunut opettaja osasi kertoa tarkemmin siitä, miten esimerkiksi välitunnin ongelmatilanteessa tulisi toimia.

”Ja sitte jos joku ongelma tulee, ni sit mielellää ain kaks aikuist siihen paikalle, et on kaks silmäparia ja kaks korvaparia sitte sil tapahtumalle, ettei kukaan niinku jää yksi sit semmosis tilanteis.” (H4)

”Sitten ihan yleisesti jossain opekokouksissa on puhuttu niinku näistä säännöistä, että millaisia eri sääntöi siellä välkällä on mutta että ei nyt niinku niitä sääntöjä lukuun ottamatta ehkä muuten ole mitään ohjeistusta, että ihan jokainen sitten niinku se käytännössä menee et aika omalla vapaalla tyylillä ne toinen valvoo siellä jossain ovensuussa kännykkää plaraten ja toinen ehkä vähän aktiivisemmin koko pihaa kiertäen, että siltä väliltä kaikkea.” (H7)

Lähes kaikissa haastatteluihin osallistuneiden opettajien kouluissa välituntivalvojia oli ohjeistettu käyttämään heijastinliiviä valvojan näkyvyyden parantamiseksi. Usean haastateltavan mukaan tämä olikin ainut tarkentava ohje välituntivalvojalle. Heijastinliivin käytön todettiin muutamassa haastattelussa olevan yksilöllistä. Vain yhdessä haastatteluun osallistuneen opettajan koulussa ei ollut käytössä heijastinliivejä. Tässä koulussa opettajia ja oppilaita oli niin vähän, että opettajien koettiin olevan kaikille oppilaille tunnistettavia.

”No ei oikeestaan mitenkään, ainoa on et liivi pitäis olla niiku päällä, mut ei todellakaan kaikil oo, mut se on niiku ehkä ainoa ohjeistus.” (H1)

”No pitää olla semmonen keltanen heijastinliivi ja sitten sielä pitäisi kävellä ympäriinsä, mutta se yleensä jää tämä kävelypuoli pois, että se on semmonen juoruiluhetki siellä. Tarkkailemme tilannetta.” (H2)

Muutammat opettajat korostivat olevansa tyytymättömiä välituntivalvojen annettuihin ohjeistuksiin. He kokivat perehdytyksen välituntivalvontaan olevan jokaisen opettajan omalla vastuulla. Koulujen välitunnit ja niihin liittyvät ohjeet ja säännöt poikkeavat toisistaan, joten uuden opettajan on mahdotonta tietää koulun toimintatapoja. Lisäksi haastatteluissa nousi esiin, että välitunteja koskevia sääntöjä päivitetään pääasiassa muutamien opettajien kesken. Opettajat kokivat tämän haasteellisena, koska tieto ei tällöin välttämättä kulje kaikille ja valvojat voivat olla eri mieltä säännöistä. Opettajankokouksissa välitunteja koskevia ohjeita ja sääntöjä käsiteltiin suurimmassa osassa kouluja vain harvoin.

”Eri kouluissa on niiku tosi eri käytännöt ja ehkä pitäis olla joku semmonen et tulis joku ohjeistus rehtorilta, vaikka ku alottaa työsuhteen tai sijaisuuden tai mitä vaan et miten valvojan kuuluu toimia siellä ja varsinki se et painottaa sitä et siel pitää olla tasan silloin ku se valvonta alkaa.” (H1)

”Et eri opettajilla on vähän eri säännöt. Niinku vaikka kui sovittais niistä ni silti tulee tämmösii, et sitku oikeest selvittää, ni joo, et joo mä oon niitte antanu leikkii siel kuusen takan, ku ne leikkii siäl ihan kivast.” (H4)

”Mutta että mä koen, että koulumaailmassa kyllä pitäisi vähän enemmän myös niinku antaa ohjeita ja kättä pidempää myös tällaisille asioille kuten juuri nämä välituntivalvonnat.” (H6)

7.4 Opettajien kokemukset välituntivalvojan tärkeimmistä tehtävistä

Koulun näkökulman lisäksi selvitimme opettajien henkilökohtaisia näkökulmia valvojan opettajan tärkeimmistä tehtävistä välitunneilla. Kysyimme haastatteluun osallistuneilta opettajilta, mitkä ovat heidän mielestään välituntivalvojan tärkeimmät tehtävät. Aineistosta on huomattavissa, että opettajat suhtautuvat välituntivalvontaan hyvin eri tavoin. Osa haastatelluista opettajista kertoi opettajan persoonan vaikuttavan valvontatyylisiin välitunneilla. Haastatteluista kävi ilmi, että osa opettajista suhtautuu valvontatehtävään huomattavasti rennommin, kun taas osa opettajista noudattaa tiukempaa valvontatyylisiä.

”Et ohan se siis sillee aika joo kyllähän se välituntivalvonta on aina vähän sellanen, et taas... välituntivalvonta, mutta sehä on osa sitä viran suorittamista, mutta mielipiteitä jakava asia kyllä.” (H2)

”Joo, et jokane valvoo niinku omal persoonallaa tässä, et joku tykkää olla sellanen tarkkaileva. Et jokanen tekee sitä omal taval, niinku me opettajan työt yleensäkin tehdään.” (H4)

Suurin osa haastatelluista opettajista nosti turvallisuudesta huolehtimisen yhdeksi valvovan opettajan tärkeimmistä tehtävistä. Useassa haastattelussa opettajat linkittivät välituntien turvallisuuden yhteen sääntöjen kanssa. Opettajan koettiin huolehtivan turvallisuudesta valvomalla välituntisääntöjen noudattamista. Sääntöjen noudattamisen valvomisen mainittiin muutamissa haastatteluissa olevan suoraan yhteydessä turvallisuuden tunteeseen välitunneilla. Pääosin sääntöjen valvomisella kuitenkin tarkoitettiin fyysisen turvallisuuden luomista.

”No luoda sitä tietyst turvallisuutta niil lapsille ja tota järjestystä. Pitää huoli, et sääntöi noudatetaa ja ne säännöt tiedetään niinku. Et kaikil ois siellä turvallinen ja hyvä olla.” (H4)

”No pitää silmällä sitä kaikkea, että siellä niinku siellä säilyy turvallisuus ja ja sitten tota noin niin se on varmaan se kaikkein oleellisin asia siinä, että siellä pysyy se turvallisuus.” (H5)

”No kyllähän se on se se turvallisuudesta huolehtiminen, että siellä leikittäisiin ja pelattaisiin ja ja sitten telineitä ja välineitä käytetään niinku sääntöjen mukaan. Tavallaan tähdätään siihen, että siellä on turvallista olla.” (H10)

Lisäksi useat haastatteluun osallistuneet opettajat painottivat oppilaiden sosiaalisen ja psyykkisen turvallisuuden huomioimista tärkeänä välituntivalvojan tehtävänä. Opettajien arkikielellä kuvailemat tilanteet yksinäisistä oppilaista sekä kiusaamistilanteista yhdistettiin tässä tutkimuksessa sosiaaliseen ja psyykkiseen turvallisuuteen. Erityisesti yksinäisten oppilaiden havaitseminen ja heidän huomioimisensa koettiin tärkeäksi välituntivalvojan tehtäväksi. Opettajat kertoivat haastatteluissa käyvänsä keskustelemassa yksinäisten oppilaiden kanssa sekä ohjaavansa heitä mahdollisuuksien mukaan muiden oppilaiden leikkeihin. Monet tutkimukseen osallistuneet opettajat nostivat esille myös välituntivalvojan roolin hyvän välitunti-ilmapiiirin luojana.

”Ja sitten siinä on se, että koitetaan kartoittaa niitä yksinolijoita, et jos huomataan niitä.” (H5)

”Semmoista turvallisuudesta huolehtimista ja sitten myös semmoista niinku tavallaan henkistä hyvinvointia, että siellä on kaikilla niin kiva ja hyvä olla ne kaikki pääsee mukaan.” (H7)

”Ja sitten just, että valvoa sitäkin, että kaikilla olisi kaveri ja tekemistä, ettei kukaan siellä jäisi yksin ja sitten että niinku, ettei siellä kiusata ketään eikä tule riitoja eikä, et puuttua sitten semmoisiin.” (H10)

Useat tutkimukseen osallistuneet opettajat kuvailivat haastatteluissa sääntöjen rikkomiseen puuttumisen välituntivalvojan tärkeäksi tehtäväksi. Opettajien mielestä välituntivalvojan on tärkeää puuttua tällaisiin tilanteisiin välittömästi. Monet opettajista kertoivat, että turvallisuutta vaarantavat tilanteet, kuten riidat ja kahakat pyritään selvittämään heti saman välitunnin aikana. Muutamat haastatellut opettajat mainitsivat, että tällaisissa tilanteissa on tärkeää tiedottaa osapuolien omille opettajille tapahtuneesta. Välituntivalvojan rooli ei siis pääty vielä kellon soittoon.

”No just se, et valvoo mitä ne lapset tekee ja sit pitää niist välineistäki sillee huolta, et jos nyt näkee et joku sillee tuhoo niitä välineitä ni mennä siihen sit puuttumaan.” (H2)

”No niin tätä nyt tietysti sivusinkin tossa jo, että koko alueen valvonta ja sitten tota niitten ristiriita mitä siellä syntyy kahakoita, riitoja, niin niiden selvittäminen ja sitten tietysti viestin vieminen kyseisten oppilaiden luokanvalvojalle/ luokanopettajalle.” (H8)

”-- jos sattuu vahinko siellä tai selvitetään riitatilanne jos tulee mielellään siinä jo samantien, ettei jää tunnin alkuun. Infotaan omalle opelle sitte siitä, ja ollaan tarvittaessa kotiin yhteydessä. Mut sellasta ennaltaehkäsevää se on nyt tällä hetkellä. Välillä sattuu vahinkoja niin niitä sitten selvitetään.” (H9)

Aineistosta nousi esiin myös valvovan opettajan läsnäolon merkitys välituntiturvallisuuteen. Moni opettaja nosti läsnäolon esille kysyessä valvovan opettajan tärkeimmistä tehtävistä välitunneilla. Opettajan on oltava läsnä välitunnilla sen alusta loppuun turvallisuuden takaamiseksi. Haastateltavat muistuttivat opettajan olevan vastuussa oppilaista välitunnin alusta alkaen, vaikka opettaja olisi myöhässä välitunnilta. Muutamat opettajat korostivat

haastatteluissa ajoissa olemisen tärkeyttä välituntivalvontavuorossa. Monet opettajat olivat myös huomanneet, että jo pelkkä läsnäolo välitunneilla ennaltaehkäisee mahdollisia turvallisuutta vaarantavia tilanteita, kuten riitoja. Välituntivalvojien liivit lisäävät opettajan läsnäolon näkyvyyttä oppilaille.

”Mut varmasti se et huolehtii et kaikki on siel turvassa ja kenellekkään ei satu mitään ja sit ehkä se et tavallaan lapset tietää sen, et siel on välkkävalvojii ja aikuisii paikalla, et jos tulee jotain mitä vaan nii sitte voi tulla niiku opettajille siit sanomaan.” (H1)

”Ja sitten myös ehkä se semmoinen niinkuin oppilaan näkökulmasta sitten se, että sitten kun siellä oppilas näkee, että siellä on niitä aikuisia niin sitten se estää myös esimerkiksi, vaikka joidenkin tappeluiden syntyä, kun nähdään se, että siellä on aikuinen ja se myös luo sitä turvallisuutta sinne.” (H3)

”No se jo, et se on siel läsnä ja siel ajois ja se lähtee viimisen. Ja sil on liivi pääl, et se erottuu sielt. Ja toi se liikkuu siellä. Ja toi, jos tulee joku hätä, ni tietää, et se on niinku läsnä. Et pelkästää, jo sillä, et sä erotut sielt jotenki, et jos tulee joku.” (H4)

Muutammat haastatteluun osallistuneet opettajat kertoivat auttavansa oppilaita välituntiaktiviteettien keksimisessä ja käynnistämisessä. Nämä opettajat kokivatkin sen yhdeksi välituntivalvojan tehtäväksi. He korostivat, että oppilaiden leikkeihin osallistuminen tai niiden tuomaroiminen vievät valvojan huomion pois koko alueen oppilaiden turvallisuuden valvontatehtävistä. Opettajat nostivat esille myös muita välituntivalvojan tehtäviä, kuten oppilaiden säänmukaisesta vaatetuksesta huolehtimisen. Näitä tehtäviä ei kuitenkaan koettu yhtä tärkeäksi kuin muita tässä alaluvussa esiteltyjä.

”Ja ohan se sit kansa sitä, et missä sun pipo on ja missä sun hanskat on ja miks sä hypit siellä lenkkareilla vesilätäkössä. Ohan se sitäki.” (H2)

”Ja toi, ja sit kans, et niil ois tekemistä, et mä vähän kyl ehkä aika paljonki koitan, et no tehkää vaiks sitä tai tota. Ja sit mä tunnillakin koitan, et välil opetellaa, et mitä siel välkäl vois leikkii, et vaiks harjotellaan twistjuttuu tai muut.” (H4)

” Oikeastaan välituntivalvojat ei voi osallistua niinku lasten leikkeihin tai pelata niiden kanssa jalkapalloa tai polttopalloa, koska silloin sun fokus on sitten jossain muualla kuin siinä koko alueen valvomisessa.” (H5)

7.5 Välituntivalvontaan liittyvät haasteet

Selvitimme tutkimuksessamme välituntien valvonnan suurimpia haasteita valvovan opettajan näkökulmasta. Yksi haastattelemamme opettaja muistutti välituntien olevan yksi koulupäivän vauhdikkaimmista ja haastavimmista hetkistä. Tutkimusaineistostamme nousi esiin useita välituntivalvontaan liittyviä haasteita. Haaste, jonka moni haastateltu opettaja mainitsi ensimmäisenä, liittyi välituntivalvontaan saapumiseen. Useat opettajat kertoivat välituntivalvonnasta myöhästymisen sekä välituntivalvonnan muistamisen yleisiksi välituntivalvojen haasteiksi. Myöhästynyt välituntivalvoja vaikuttaa sekä oppilaiden että samassa valvonnassa olevien kollegoiden toimintaan. Aineistossa muistuteltiin välituntivalvojan olevan vastuussa myös viimeisestäkin ulkona olevasta oppilaasta. Välituntivalvojan tulee olla välitunnilla haastateltavien opettajien mukaan sekä ensimmäisenä että viimeisenä.

”Ja sit niinku se, et kaikki huolehtis, et olis ajoissa siel valvonnas ja kattois sen viimisenki sisälle.” (H4)

”No silloin kun joku opettaja unohtaa oman valvontavuoronsa ja huomaat, että olet sillä alueella ihan yksin, taikka sitten just se, että joku tulee niin, että suurin osa välitunnista on jo mennyt ja sitten tulee paikalle, niin sitten siinä on ollut jo itse vähän silleen, että apua.” (H8)

Osa haastatteluun osallistuneista opettajista myönsi, että välituntivalvonnan muistaminen on vaikeaa myös heille itselleen. Haastavaksi he kokivat myös välituntivalvontaan ajoissa ehtimisen. Välituntivalvojan tulisi olla välitunnilla heti kellon soidessa, eli yhtä aikaa oppitunnin päättymisen kanssa. Yksi opettajista kertoikin hakevansa ulkovaatteet jo valmiiksi luokkaan ja päättävänsä tuntinsa aikaisemmin, jotta välitunnille ehtisi valvomaan ajoissa suoraan tunnilta.

”Sitten kun siellä pitäisi olla siellä ulkona niinku periaatteessa heti, mutta sittenhän minun pitäisi lopettaa omat oppitunnit aina vähän aikaisemmin, että mä kerkesin sinne välkkävalvontaan ajoissa. Niin se on ehkä semmoinen kompastuskivi varmasti monessa koulussa, että minkä takia sitten monet opettajat menee sinne myöhässä.” (H3)

”Että ehkä siinä on suuri haaste, että itse niinku muistaa sen välkkävalvonnan. Täytyy olla hälytykset soimassa. Mä en muuten muista niitä aina ja sitten, että ennättää sinne, että tulisi lähdettyä sinne ajoissa.” (H10)

Monet haastatteluun osallistuneista opettajista kokivat riittämättömyyden tunnetta välituntivalvojana. Riittämättömyyden tunteella opettajat tarkoittivat hetkiä, jolloin heitä tarvittiin useassa paikassa yhtä aikaa. Yhden asian selvittämisen aikana haastateltavat kertoivat usein huomaavansa jo seuraavan puuttumista vaativan tilanteen. Riittämättömyyden tunne ei aina ollut yhteydessä unohdettuihin välituntivalvontoihin. Riittämättömyyden tunnetta ei kuitenkaan koettu jokaisella välitunnilla, vaan opettajat kokivat tämän haasteen esiintyvän ajoittain. Usein riittämättömyyden tunteeseen yhdistettiin myös tarve poistua välituntialueelta esimerkiksi sisälle saattamaan oppilasta tai avaamaan lukossa olevaa ovea.

”--sitä tarvitsisi lähteä viemään sisälle ja paikkaamaan ja sitten siinä samassa, kun sä oot häntä siinä saattamassa johonkin, että joku muu aikuinen ottaa kopin siitä sit sisällä niin sitten sieltä tulee joku ja sanoo, että noi tappelee tuolla ja sitten tulee vielä joku seuraava juttu, että sitten voi tulla sellainen tulipaloefekti, että nyt palaa koko koulun pihalla ja ja tuota nyt pitäisi ehtiä sammuttaa nää kaikki palot niin ne on ehkä semmoisia tosi hankalia tilanteita.” (H5)

Välituntivalvonnasta myöhästymisen ja riittämättömyyden tunteen lisäksi suuri osa opettajista koki opettajien valvovan välitunteja eri säännöin. Vaikka jokaisessa koulussa säännöt oli käyty sekä opettajien että oppilaiden kanssa yhdessä läpi, niin silti niitä tulkittiin monella eri tavalla. Tämä on välituntivalvojille haastavaa, ja saattaa aiheuttaa valvojassa epävarmuutta. Välituntivalvojien vaihtelevat säännöt aiheuttavat myös oppilaille hämmennystä, mikä johtaa usein sääntöjen merkityksen hälvenemiseen. Säännöt luodaan aina turvallisuuden takaamiseksi, minkä takia niiden epäselvyys on huomattava haaste.

” Et eri opettajil on vähän eri säännöt. Vaiks tota me ollaan yhdes sovittu et täytyy olla sillai näkyvillä siinä, että toi, et valvoja pystyy valvomaan et mitä tapahtuu.” (H4)

”No ehkä se haaste on välillä se, että joku opettaja on sitten kuitenkin niinku antanut jotain muita tiettyjä vapauksia jollekin porukalle, ja sitten ei ole ihan itse varma, että onko tämä ok vai ei.” (H10)

Yksi yleisistä välituntivalvojien nimeämistä haasteista olivat oppilaat, joita valvoja ei tunnista. Tämän haasteen nimesivät erityisesti suurissa kouluissa työskentelevät opettajat. He kertoivat haasteen tulevan eteen silloin, kun heille vierailta oppilailla on selvittämistä vaativa tilanne välitunnilla. Tällaiset tilanteet liittyvät usein oppilaiden ryhmädynamiikkaan tai muuhun aikaisemmin tapahtuneeseen, joita oppilaille vieras opettaja ei voi tunnistaa tai tietää.

Tämä vaikuttaa merkittävästi välituntien ongelmatilanteiden ratkaisemiseen. Opettajat kertoivat oppilaiden lähestyvän huomattavasti helpommin heille tuttuja opettajia.

”No varmaan ne suurimmat haasteet on sitä, ku ei oikeestaan tunne tän koronan takia. Ja ku ei tiedä edes kenen luokalla ne on. Ja sitku sä meet niitä asioita selvittää, ku sit niil on jokku draamat siellä taustalla jo, ni niitten sit selvittäminen on kyllä aika vaikeeta siellä.” (H2)

”No sitten se on tietysti ison koulun haaste se, että kun jokaisella aikuisella täällä on se valvontavuoro, niin sitten kun siellä sattuu joku riita tai jotain pelissä jotain ollaan eri mieltä, miten se meni, niin sitten kun sä et tunne yhtään niitä oppilaita niin sitten ei ole sitä semmoista, että sä voisit tulkita, että miksi joku käyttäytyy niin kuin käyttäytyy ja näin.” (H8)

Yllä esiteltyjen usein mainittujen välituntivalvojen haasteiden lisäksi haastatteluissa nousi esiin myös muutamia muita harvemmin mainittuja haasteita. Yksi opettajista nosti esiin opettajien väliset erot välituntivalvontaan suhtautumisessa. Hän kertoi osan opettajista pitävän välitunteja ja niihin liittyvää valvontaa huomattavasti merkittävämpänä kuin toiset koulun opettajat. Opettajien välinpitämättömyys luo puutteita välituntien turvallisuuden valvontaan.

”Mä esimerkiksi huomaan niinku meidänkin opettajien keskuudessa, että jotkut ottaa niinku tosi tosissaan se niinku välkävalvonnan ja niinku pitääkin. Ja sitten on sellaisia, ketkä on vaan vähän silleen, että no se nyt unohtuu, että no ei se nyt mitään tavallaan, että ei kaikki niinku ehkä halua ymmärtää tai ymmärrä sitä, että kuinka oikeasti iso juttu se on.” (H3)

Muutamit opettajat nostivat haastatteluissaan esille myös oppilaiden erilaisten välitunninviettotapojen vaikutukset välituntitoimintaan. Oppilaiden välituntitoiminnasta on usein vaikea erottaa, onko toiminta leikkiä vai painivatko he esimerkiksi tosissaan. Yksi opettaja mainitsi oppilaiden tulevan usein kertomaan kuulumisia välituntivalvojalle, mikä saattaa haitata valvontatehtäviä. Oppilaiden kuuntelemisen koettiin haastatteluissa olevan tärkeää, mutta ei kuitenkaan turvallisuuden valvomisen kustannuksella.

”Et kyl toi oppilaitte erilaisuus tulee esille tuol välkäl. Et toi toisil o aika paljo rajumpii leikkei ku toisil. Tämmöne just, et mikä o sitä leikkipainimist ja mikä on sit sitä tappelu ni sitten sen rajan löytäminen ja mitä sit sallitaan.” (H4)

”Sit tietty jotkut pienet tulee, et he haluaa vaan jutella opettajan kanssa kertoo omia kuulumisia mä aamulla tein sitä ja söin tätä ja sitten iltapäivällä ja koulun jälkeen sitä tätä ja tuota niin ihan vaan semmoisena, että on niinku juttu kaverina mutta sitten samaan aikaan täytyykin väliin sanoa, että hei nyt mun täytyy lopettaa, että mun täytyy mennä kattoo toi tilanne ja huolehtii et tuol on joku hämminki.” (H7)

7.6 Opettajien kokemukset välituntivalvojan vaikutuksesta välituntien turvallisuuteen

Tutkimuksessamme halusimme selvittää, miten opettaja voi edistää välituntien turvallisuutta, ja siksi valitsimme tämän kolmanneksi tutkimuskysymykseksemme. Useat opettajat toistivat tämän kysymyksen kohdalla samoja tekijöitä, jotka he nimesivät aiemmin myös valvojan opettajan tärkeimmiksi tehtäviksi. Monet haastattelemamme opettajat aloittivat kysymykseen vastaamisen välitunneilla ajoissa olemisen sekä itsensä näkyväksi tekemisen tärkeyden korostamisella. Opettajat kertoivat, että jo välitunnille ajoissa saapuminen ja siellä näkyminen ennaltaehkäisevät turvallisuutta vaarantavia tilanteita merkittävästi.

”No kaikkein tärkeintä: Olemalla ajoissa välkällä. Ja olemalla siäl viimiseks. Ja tekemällä itsensä näkyväksi, vaikka just liivin kans. Ni ne on mun mielestä kaikkein tärkeimmät. Ja hoitamalla sen, et sä olet joka ikisessä valvonnassa. Ni sillä ja liikkumalla.” (H4)

”Semmoinen itsensä näkyväksi tekeminen siellä.” (H5)

”Useimmiten riittää vaan ihan se paikalla oleminen tai se, että vähän mulkaisee siellä. Niinku tietyt tyypit asettuu jo ihan sillä, että kävelee paikalle.” (H10)

Näkyvillä olon lisäksi haastatellut opettajat kokivat läsnäolon välittymisen lisäävän välituntien turvallisuutta. Läsnä olevalla opettajalla haastateltavat tarkoittivat oppilaiden kanssa sosiaalisessa kontaktissa olevaa valvojaa, jonka oppilaat kokivat helposti lähestyttäväksi. Kiertäminen välituntialueella ja oppilaiden kanssa keskusteleminen tekevät välituntivalvojasta helposti lähestyttävän, mikä vaikuttaa välituntien turvallisuuteen positiivisesti.

”Sit ehkä myös sillei, et niikun koittaa olla silleen tavallaan helposti lähestyttävä aikuinen, et niiku oppilaat uskaltaa tulla sanoo kaikest mitä siel tapahtuu ja sitte tietty se,

et ei jäis sinne juttelee vaa jonku kollegan kans, vaa niiku koittais oikeesti kiertää sitä aluetta.”(H1)

”Sitten toki se semmoinen jollain muulla tavalla se välittämisen osoittaminen, että on niinku semmoinen helposti lähestyttävän oloinen, menen juttelemaan heidän kanssa, joskus ehkä vähän semmonen pieni hassuttelu niitten kanssa.”(H5)

Aineistomme perusteella turvallisuutta edistävällä opettajalla tulee myös olla tilannetajua. Tilannetajuinen opettaja osaa ennakoida mahdollisia vaaratilanteita sekä puuttua niihin oppilaita osallistavalla tavalla. Muutamien haastattelemamme opettajan kuvailema tilannetajuinen opettaja ymmärtää myös, että liiallinen kieltäminen johtaa oppilaiden liikkumattomuuteen ja tylsistymiseen välitunnilla. Tilannetajuinen opettaja välttää aineistomme mukaan myös turhaa negatiivista ja syyttelevää äänensävyä ja kuuntelee oppilaita.

”No tietenkään eihän niinku kaikkea ei voi estää, et jos haluttaisi kaikki riskit estää niin oppilaat istuis maassa liikkumatta, mutta tuota no ehkä sitten just tavallaan sitten niinku tarkkailee ja sitten jos näkee, että on nyt alkaa niinku menee vaikka joku leikki yli niin sitten puuttuu siihen.” (H3)

”Niin ehkä se semmoinen, että on tilannetajua, et osaa hakeutua oikeisiin paikkoihin ja se, että ehkä enemmän niin kuuntelee sitten niitä oppilaita ja kuuntelee monen tarinan ja kertomuksen siitä, eikä vaan suoraa päätä et toi on se syypää.” (H6)

Valvovan opettajan vaikutusta välituntien turvallisuuteen kysyttäessä muutama haastattelemamme opettaja muistutti myös välituntien tärkeydestä. Oppilaiden turvallisuutta edistävä opettaja huomioi ja tietää välituntien merkityksen oppilaiden koulupäivässä. Yksi haastattelemamme opettaja kertoi välituntien aikaisista oppimismahdollisuuksista, joka ei ole mahdollista ilman turvallista ympäristöä. Nämä seikat ovatkin hänen mielestään tärkeä huomioda luokassa olevan opettajan sekä välituntivalvojan roolissa.

”Niin kyllähän välitunti on ihan mieletön paikka niinku näitä taitoja harjoitella, niitä sosiaalisia taitoja, vapaasti ilman, että joku on niinku antanut siihen valmiit ohjeet ja säännöt mitä te leikitte. Sillä on valtavan suuri tämmöinen niinku kasvamisen paikka sil välitunnilla vapaassa leikissä ja yhdessä olemisessa. Me voidaan vaikka minkälaisia taitoja harjoitella siellä luokassa ja ryhmäytötaitoja ja paritaitoja ja yksin tekemisen taitoja ja vuorovaikutustaitoja, mutta että se todellisuus näkyy siellä välitunnilla.” (H5)

8 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia oppilaiden turvallisuutta vaarantavia tilanteita välitunneilla syntyy tai saattaa syntyä. Lisäksi halusimme selvittää, mitkä ovat valvojan opettajan tärkeimmät tehtävät ja suurimmat haasteet välitunteja valvoessa sekä mikä on opettajan rooli välituntien turvallisuuden edistämiseksi. Tässä luvussa tulkitsemme tutkimuksemme tuloksia suhteessa tutkimuksen teoriataustaan. Edellisessä pääluvussa tuloksia esiteltiin kuuden teeman alla, jotka tässä tarkastelussa ovat tiivistettynä neljään alalukuun. Nämä neljä alalukua mukailevat tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksiä. Lisäksi luvun viidennessä alaluvussa tarkastelemme tutkimuksemme luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Tämän tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa on muistettava, että tulokset eivät ole yleistettävissä. Kuudennessa eli viimeisessä alaluvussa esittelemme tutkimusta tehdessä nousseita jatkotutkimusehdotuksia.

8.1 Oppilaiden turvallisuutta vaarantavat tilanteet välitunneilla

McMullanin (2021) mukaan välitunnit johtavat usein oppilaiden keskinäisiin konflikteihin, tapaturmiin sekä mielen pahoittamiseen. Tämän tutkimuksen tulokset olivat yhteneviä McMullanin (2021) tutkimuksen kanssa. Vaikka tutkimuksessa haastatellut opettajat kertoivat heidän koulunsa välituntien olevan pääasiassa turvallisia, mainitsivat he useita oppilaiden turvallisuutta mahdollisesti vaarantavia tilanteita, kuten erilaisia konflikteja. Tähän tutkimukseen osallistuneet opettajat pitivät välituntien turvallisuusriskejä normaaleina, koska välitunti on huomattavasti vapaampi hetki koulupäivässä. Tämäkin tulos vahvisti aiempia tuloksia aiheesta (McMullan 2021). Aikaisempien tutkimustulosten mukaan koulutapaturmat eivät yleensä ole vakavia (Markkula, Råback & Tiirikainen 2009; Lounamaa ym. 2005). Tutkimuksessamme saadut tulokset mukailivat myös välituntien aikaisten tapaturmien ja konfliktien olevan lieviä.

Tutkimuksessamme haastatellut opettajat mainitsivat turvallisuutta vaarantavien tilanteiden liittyvän usein peli- tai leikki-tilanteisiin. Ennen kaikkea peleihin liittyvät välineet, kuten esimerkiksi pallot ja frisbeegolfkiekot miellettiin tässä tutkimuksessa usein oppilaiden turvallisuutta vaarantavien tilanteiden aiheuttajiksi. Myös kiinteät välituntivälineet, kuten esimerkiksi kiipeilytelineet aiheuttivat opettajien mukaan vaaratilanteita. Useat tutkimukseen osallistuneet opettajat mainitsivat liukkauden ja siitä aiheutuneet kaatumiset yleisiksi turvallisuutta vaarantaviksi tilanteiksi talviaikana. Myös Markkula, Råback ja Tiirikainen

(2009) totesivat tutkimuksessaan koulutapaturmien johtuvan usein koulupihan liukkaudesta. Salminen ja kollegat (2014) totesivatkin Suomen koulujen välituntialueiden olevan suunniteltu pääasiassa kesäaikaan. Tämä on huomionarvoista, koska elämme kuitenkin maassa, jossa talvi kestää useita kuukausia.

Tutkimuksemme tuloksia tarkasteltaessa on tärkeä huomioida, että suurin osa haastatelluista opettajista mainitsi välitunteja vaarantavien tilanteiden liittyvän pääasiassa oppilaiden fyysiseen turvallisuuteen. Fyysisen turvallisuuden määrittämään sisältävän erityisesti esimerkiksi välituntien turvallisuutta ja tapaturmien ennaltaehkäisyä (Hakalehto-Wainio 2012; Hurme & Kyllönen 2014). Turvallisuus määrittämään kouluissa usein fyysiseksi turvallisuudeksi. Tunne turvallisuudesta on vähintään yhtä tärkeää kuin fyysinen turvallisuus. (Salovaara & Honkonen 2011; Hurme & Kyllönen 2014.) Turvallisuuden tunteen syntymiseen vaaditaan fyysisen turvallisuuden lisäksi kaikkia turvallisuuden osa-alueita. Voidaankin pohtia, onko opettajilla tarpeeksi tietoa turvallisuudesta ja sen kaikista osa-alueista.

Muutamit haastatellut opettajat mainitsivat turvallisuutta vaarantavia tilanteita kysyttäessä kuitenkin asioita, jotka voidaan linkittää sosiaaliseen turvallisuuteen. Tällaisia tilanteita olivat esimerkiksi opettajien kuvailemat riitatilanteet. Riitatilanteet määrittämään alkavan sanallisesta taistelusta, mutta mahdollisesti kehittyvän fyysisiksi kahakoiksi (Kiilakoski 2009). Haastateltavat mainitsivat riitatilanteista konteksteissa, jotka voivat viitata sekä sanallisiin että fyysisiin riitoihin. Opettajien käsityksiä oppilaiden kokonaisvaltaisen turvallisuuden muodostavista tekijöistä onkin vaikea tulkita, koska turvallisuuden käsitteiden linkittäminen käytäntöön on monelle haastavaa.

Useat tutkimukseen osallistuneet opettajat nostivat esiin vaaratilanteiden yhteyden vuorokaudenaikaan. Opettajat kokivat, että aamuisin välitunnit ovat rauhallisempia, kuin iltapäivällä. Tämä tulos on merkittävä, koska emme löytäneet aiheesta aikaisempaa tutkimustulosta. Olisiko välituntivalvoja syytä olla iltapäivän välitunneilla suhteessa aamun välitunteihin enemmän? Oppilaiden turvallisuutta vaarantavat tilanteet voidaan tämän tutkimuksen tulosten mukaan kiteyttää neljään pääkohtaan: vauhdikkaisiin välituntiaktiviteetteihin, kiinteisiin sekä irrallisiin välituntivälineisiin, alueen liukkauteen sekä vuorokaudenaikaan.

8.2 Valvojan opettajan tärkeimmät tehtävät välitunneilla

Tässä tutkimuksessa selvitimme koulun ohjeistuksen sekä opettajien oman näkemyksen välituntivalvojen tärkeimmistä tehtävistä. Jokaisella koululla on oma ohjeistuksensa välituntivalvontaan. Yhteistä kaikille kouluille suunnattua ohjeistusta ei ole luotu, koska jokaisen koulun välituntikulttuuri on omanlaisensa (Sharkey ym. 2014). Tässäkin tutkimuksessa koulut olivat todella eri kokoisia, aina suurista yhtenäiskouluista pieniin kyläkouluihin. Siksi myös välituntivalvojen määrä välitunneilla vaihteli yhdestä valvojasta kahdeksaan valvojaan. Valvojan opettajan tärkeimpiä tehtäviä sekä suurimpia haasteita tarkastellessa onkin tärkeää huomioida välituntivalvojen määrän aiheuttamat eroavaisuudet.

Tutkimuksen aineisto osoitti, että välituntivalvoille annettavat ohjeistukset vaihtelevat sekä sisällöltään että laajuudeltaan. Suurin osa tähän tutkimukseen osallistuneista opettajista oli kuitenkin yhtä mieltä siitä, että koulun ohjeistus oli jäänyt vähäiseksi tai jopa olemattomaksi. Emme löytäneet aikaisempaa tutkimusta, jossa tutkittaisiin välituntivalvoille annettuja ohjeistuksia. Opettajien yleisessä perehdyttämisessä on kuitenkin todettu useiden tutkimusten mukaan olevan kehittämistä, sillä perehdyttäminen on usein koettu kokonaan laiminlyödyksi (Jokinen, Taajamo & Välijärvi 2014; Tynjälä, Heikkinen, & Jokinen 2013). Opettajien perehdyttämiseen luetaan sisältyväksi perehdytys koulun toimintakulttuuriin ja turvallisuuteen (OAJ 2019), joten myös välituntivalvonnan tulisi olla yksi osa perehdytystä.

Tutkimuksessamme saimme selville, että koulun säännöt olivat kaikille tutkimukseen osallistuneille tuttuja. Koulun antama perehdytys välituntivalvonnasta olikin pohjautunut suurimmalla osalla opettajista sääntöjen esittelyyn ja valvomiseen liittyviin seikkoihin. Huomionarvoista on, että tämän tutkimuksen tulosten mukaan vain muutama opettaja osasi kertoa, miten valvomista tulisi toteuttaa koulun ohjeistuksen mukaan. Muutamat opettajat jopa korostivat olevansa tyytymättömiä saamaansa perehdytykseen. He myös huomauttivat, että jokaisen koulun säännöt ja välitunnit poikkeavat toisistaan, jonka vuoksi perehdytys olisi välttämätöntä. Muutamat opettajat kertoivat opettajienkokouksessa käsiteltävän harvoin välitunteihin ja välituntivalvontaan liittyviä asioita. Sen sijaan välituntisääntöjen päivittäminen tapahtuu usein muutamien opettajien toimesta, joka luo haasteita välituntivalvojalle.

Selvitimme opettajien henkilökohtaisia kokemuksia välituntivalvojan tärkeimmistä tehtävistä kysymällä sitä heiltä yhtenä haastattelukysymyksenä. Merkittävä havainto tutkimusaineistostamme oli, että opettajat suhtautuvat välituntivalvontaan hyvin eri tavoin.

Haastateltavien mukaan osa valvojista tyytyy pelkkään tarkkailijan rooliin omalta paikaltaan, kun taas osa valvojista kiertelee välituntialuetta ja on aktiivisesti vuorovaikutuksessa lapsiin. Ehlersin ja kollegoiden (2013) tutkimuksessa todetaankin, että välituntivalvonnan aikana opettajan ja oppilaan tulisi olla jatkuvassa vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Opettajien vaihteleva suhtautuminen välituntivalvontaan aiheuttaa ristiriitoja työyhteisöjen sisällä. Sekä välituntivalvontaan liian tiukasti että liian löyhästi suhtautuvat opettajat herättävät huomiota kollegoissaan.

Välituntivalvonta järjestetään kouluissa oppilaiden kokonaisvaltaisen kehityksen ja turvallisuuden takaamiseksi sekä kehittämiseksi (del Arco, Ramos-Pla & Flores 2021). Myös tässä tutkimuksessa opettajat mainitsivat turvallisuudesta huolehtimisen yhdeksi välituntivalvojan tärkeimmistä tehtävistä. Välituntisääntöjen noudattamisen valvomisen koettiin olevan yhteydessä turvallisuuden valvomisen kanssa. Haastatellut opettajat mainitsivat omalla arkikielellään valvomisen olevan yhteydessä sekä fyysiseen turvallisuuteen että turvallisuuden tunteen luomiseen välitunneilla. Opettajat siis ymmärsivät olevansa välitunnilla tapaturmien ehkäisemisen lisäksi myös oppilaiden sosiaalisen ja psyykkisen turvallisuuden ylläpitäjinä. Opettajat kokivatkin oppilaiden sosiaalisen ja psyykkisen turvallisuuden huomioimisen tärkeäksi tehtäväkseen.

Opettajat eivät itse käyttäneet fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen turvallisuuden käsitteitä. Näiden käsitteiden sijasta opettajat kuvailivat omalla arkikielellään yksittäisiä tilanteita, kuten oppilaiden yksinäisyyttä sekä erilaisia riitatilanteita. Tässä tutkimuksessa opettajat kuvailivat oppilaiden kokonaisvaltaisen turvallisuuden huomioimista tiedostamattaan sen teoreettista viitekehystä. Välitunneilla yksinjäämisen riski on suurempi kuin muuten koulupäivän aikana, koska välitunneilla lapset toimivat vapaasti ilman opettajan ohjausta (McNamara ym. 2017). Monet opettajat mainitsivat yksinäisten oppilaiden kartoittamisen ja heidän huomioimisensa yhdeksi välituntivalvojan tehtäväksi. Lyyran ja kollegoiden (2016) mukaan välituntivalvojan tehtävänä onkin tukea kaveruussuhteita ja näin ehkäistä yksinäisyyttä välitunneilla.

Tutkimukseen osallistuneet opettajat nimesivät sääntöjen rikkomiseen puuttumisen yhdeksi välituntivalvojan tärkeäksi tehtäväksi. Mertasen (2013) sekä Thornbergin (2008) mukaan yhteisten sääntöjen noudattaminen onkin tärkeää, jotta kaikilla olisi turvallista välitunneilla. Tällaisiksi tilanteiksi tutkimukseen osallistuneet opettajat määrittivät muun muassa riitoihin ja kahakoihin puuttumisen. Heidän mielestään puuttumisen tulee tapahtua heti, kun sääntöjä rikkova tilanne huomataan. Välituntivalvojan rooli ei lopu haastateltavien mukaan kellon

soittoon, vaan yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi mainittiin myös sääntöjen rikkomiseen osallistuneiden oppilaiden luokanopettajien informoiminen tapahtuneesta. Yksi tässä tutkimuksessa toistuvista tuloksista onkin välituntivalvojan kokonaisvaltainen rooli, joka alkaa välittömästi välitunnin alkaessa ja päättyy vasta, kun kaikki välituntiin liittyvät asiat ovat selvitettyjä.

Tutkimuksemme aineistosta nousi esille myös opettajien kokemukset välituntivalvojan läsnäolon tärkeydestä. Tutkimukseen osallistuneet opettajat kokivat välituntivalvojan läsnäolon välitunneilla ennaltaehkäisevän mahdollisia turvallisuutta vaarantavia tilanteita, kuten riitoja. Del Arcon ja kollegoiden (2021) mukaan oppilaat ovat tietoisia valvovan opettajan läsnäolosta, joten jo pelkkä välituntivalvontaan saapuminen vähentää turvallisuusriskejä koulupihalla. Välituntivalvojan läsnäolo luo oppilaisiin samalla myös turvallisuuden tunnetta (Hakalehto-Wainio 2012). Tästä pääsemme johtopäätökseen, että ajoissa saapuminen sekä loppuun asti valvominen kuuluvat välituntivalvojan tärkeimpiin tehtäviin. Tutkimuksessamme haastatellut opettajat mainitsivat haastatteluissa myös muita välituntivalvojan tehtäviä, joita ei kuitenkaan koettu läheskään yhtä tärkeiksi, kuin yllä mainittuja. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan välituntivalvojan tärkeimmiksi tehtäviksi nimettiin turvallisuudesta huolehtiminen, fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista turvallisuutta vaarantaviin tilanteisiin puuttuminen ja läsnäolo välitunnilla alusta loppuun.

8.3 Välituntivalvontaan liittyvät haasteet

Tutkimuksessamme selvitimme myös valvovien opettajien näkökulmaa välituntien suurimmista haasteista. Aineistostamme nousi esiin useita haasteita, joita esiintyy välitunneilla. Teerlinkin ja kollegoiden (2017) tutkimuksen mukaan välitunti voi olla monin osin ongelmallinen, esimerkiksi riittämättömän valvonnan vuoksi. Useat tutkimukseemme osallistuneet opettajat mainitsivatkin ensimmäisenä haasteena välituntivalvontaan saapumisen. Opettajat kertoivat, että välituntivalvontojen muistaminen on yksi yleisimmistä haasteista. Välituntivalvonnan unohtaminen aiheuttaa vähintään valvonnasta myöhästymisen, mikä vaikuttaa välituntien turvallisuuteen negatiivisesti. McNamara (2013) toteaaakin artikkelissaan turvallisuutta vaarantavien tilanteiden ennaltaehkäisyn olevan mahdotonta, koska valvojan huomio kiinnittyy tällöin akuutteihin ongelmiin. Usein todetaan, että tapaturmat sattuvat juuri silloin, kun valvoja ei ole vielä paikalla. Valvontojen unohtamisen lisäksi muutamat opettajat kokivat haastatteluissa hankalaksi välituntivalvontaan ajoissa ehtimisen. Opettajan tulisikin olla välitunnilla ensimmäisenä ennen oppilaita, mutta se

koettiin haastavaksi tunnin lopettamisen aikataulun kanssa. Opettajien lopettaessa tuntia ja pukiessa esimerkiksi takkia ehtivät useat oppilaat jo pihalle ennen valvovaa opettajaa.

Riittämättömyyden tunne koettiin tutkimuksemme mukaan yhdeksi välituntivalvojan haasteeksi. Riittämättömyyden tunne syntyi haastateltujen opettajien mukaan tilanteissa, joissa välituntivalvojana olisi pitänyt olla useassa paikassa yhtä aikaa. Kun yhdelle oppilaalle sattuu jotain, on usein monella muulla oppilaalla samaan aikaan selvitettäviä asioita välituntivalvojan kanssa. Pääallekkäiset selvitettävät tilanteet aiheuttavat valvovalle opettajalle kiireen, joka vaikeuttaa valvovan opettajan työtä entisestään (McMullan 2021).

Riittämättömyyden tunteen kokemisesta huolimatta opettajat eivät välttämättä kokeneet tarvitsevansa lisää valvojia välitunnille. Riittämättömyyden tunne saattaa syntyä välituntivalvojen suuresta määrästä riippumatta.

Edellä mainittujen haasteiden lisäksi haastattelemamme opettajat kertoivat sääntöjen tuottavan haasteita välitunteja valvoessa. Aineistomme mukaan opettajat kokivat, että välitunteja valvottiin eri säännöin, vaikka yhteiset säännöt oli käyty läpi niin oppilaiden kuin opettajienkin kesken. Kun opettajat valvovat välitunteja erilaisilla säännöillä, aiheuttaa se oppilaissa ristiriitaisuutta. Tämä puolestaan aiheuttaa sen, että oppilaiden silmissä säännöt ovat tällöin mitätöityjä. Myös Thornberg (2008) on aineistomme kanssa yhtä mieltä siitä, että perustelemattomat ja epäselvät säännöt aiheuttavat oppilaissa negatiivista asennetta kaikkia sääntöjä kohtaan. Välituntivalvojana toimiminen on haastavaa, jos säännöt ovat sekä itselle että oppilaille epäselvät. Tämän vuoksi sääntöjen läpikäyminen ja päivittäminen säännöllisesti yhteisesti koko koulun kanssa olisi erittäin tärkeää.

Tutkimuksemme tuloksista korostui välituntivalvojalle vieraat oppilaat yhtenä yleisimmin mainittuna haasteena. Etenkin tämä haaste esiintyi suurimmissa kouluissa, joissa oppilaita saattoi olla useita satoja. Myös tämänhetkinen maailmantilanne on vaikuttanut luokkien välisiin yhteistyömahdollisuuksiin negatiivisesti. Tämä ei ole mahdollistanut oppilaiden ja opettajien tutustumista, mikä näkyy erityisesti välitunneilla. Tästä aiheesta emme löytäneet aikaisempaa tutkimusta. Saamamme tulos olisi syytä huomioida välituntivalvontaan liittyviä kysymyksiä pohdittaessa. Kun oppilaat eivät tunne välituntia valvovaa opettajaa, kynnys valvojan lähestymiseen esimerkiksi ongelmatilanteissa on suurempi. Tämä aiheuttaa puutteita välituntien turvallisuudessa.

Tätäkin tutkimuskysymystä tarkasteltaessa opettajien erilaiset suhtautumiset valvontaa kohtaan nousivat esille. Opettajien välinpitämättömyys aiheuttaa puutteita välituntien

turvallisuudessa. Oppilaiden turvallisuuden takaamiseksi olisikin tärkeää, että jokainen opettaja ymmärtäisi välituntivalvonnan merkityksen oppilaille. Yhdeksi haasteeksi muutamit opettajat mainitsivat myös oppilaiden välitunninviettotapojen erot. Oppilaista on usein vaikea erottaa, koska he ovat tosissaan ja koska he taas leikkivät. Tällaisten vauhdikkaiden välituntiaktiiviteettien valvominen onkin hankalaa, koska liika kieltäminen on myös haitaksi oppilaiden välituntiaktiivisuutta ajatellen (Garner, Murray & Ramstetter 2010; Blatchford 2012). Tätä haastetta ei kuitenkaan koettu yhtä merkittäväksi kuin aikaisemmin mainittuja. Tässä tutkimuksessa välitunteja valvovien opettajien mielestä suurimpia välituntivalvontaan liittyviä haasteita olivat välituntivalvonnan muistaminen ja sinne ehtiminen, riittämättömyyden tunne, sääntöjen epäjohdonmukaisuus sekä valvojalle vieraat oppilaat.

8.4 Valvova opettaja välituntien turvallisuuden edistäjänä

Tutkimuksemme kolmas tutkimuskysymys selvitti sitä, miten valvova opettaja voi edistää välituntien turvallisuutta. Tätä teemaa kysyttäessä haastatteluissa vastaajat nostivat esille samoja asioita, kuin opettajan tärkeimpiä tehtäviä kysyttäessä. Tästä voimmekin todeta usein toistettujen tekijöiden olevan tärkeimpiä huomioitavia asioita välituntivalvonnassa. Yksi näistä esille nousseista aiheista on ajoissa oleminen välitunneilla. Välituntien turvallisuuden edistämisestä puhuttaessa haastatellut opettajat mainitsivat myös valvojan näkyvillä olemisen. Opettajat korostivat aikaisemminkin haastattelussa läsnäolon tärkeyttä välitunneilla. Tätä teemaa käsiteltäessä haastateltavat toivat lisäksi esiin valvojan läsnäolon tärkeyden. Tutkimukseen osallistuneet opettajat kokivat, että opettajan läsnäolo välitunneilla lisää välituntien turvallisuutta. Myös Hakalehto-Wainion (2012) mukaan näkyvä välituntivalvoja edistää oppilaiden turvallisuutta luomalla heille turvallisuuden tunnetta välituntien aikana. Oppilaiden tulee koko ajan olla tietoisia välituntivalvojan läsnäolosta (del Arco, Ramos-Pla & Flores 2021). Läsnäoloa tehtiin näkyväksi haastateltujen opettajien mukaan välituntialueen kiertelyn sekä heijastinliivien avulla. Haastatellut opettajat kertoivat oppilaiden lähestyvän helpommin valvojia, jotka kiertävät pihaa välitunnin aikana.

Kolmatta tutkimuskysymystä selvitettäessä aineistostamme nousi esiin uutena asiana valvovan opettajan tilannetajun tärkeys. Useat haastatteluun osallistuneet opettajat mainitsivatkin tilannetajun turvallisuuden edistämisen tärkeäksi tekijäksi. Tilannetajuinen opettaja tarkoitti aineistossamme valvovaa opettajaa, joka osaa ennakoida välitunneilla syntyviä vaaratilanteita. Tilannetajuinen välituntivalvoja ei kuitenkaan kieltämällä latista oppilaiden välituntiliikunnan aktiivisuutta. Garner, Murray ja Ramstetter (2010) ovatkin

omassa tutkimuksessaan todenneet liiallisen välituntiaktiiviteetteihin puuttumisen vähentävän oppilaiden aktiivisen liikunnan määrää. He myös korostivat, että välituntiaktiiviteetit ovat keskeinen osa oppilaiden kasvua ja kehitystä (Garner, Murray & Ramstetter 2010).

Välituntiaktiiviteettien mahdollistaminen edistääkin välituntien turvallisuutta, koska tylysistyminen välitunneilla saa oppilaat kokeilemaan rajoja.

Aineistostamme nousi myös esille, että välituntien turvallisuuden edistäminen vaatii valvojalta ymmärrystä välituntien tärkeydestä. Opetushallitus (2014) toteaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa välituntien olevan oppilaille tärkeä mahdollisuus yhteisöllisyyteen, sosiaalisiin suhteisiin, terveeseen kehitykseen sekä opiskelussa jaksamiseen. Haastattelemiemme opettajien mukaan välitunnit ovat myös oppimismahdollisuuksia. Oppimisen takaamiseksi oppilaille on kuitenkin taattava turvallinen ympäristö myös välitunneilla. Välituntivalvontatilanteiden lisäksi opettajien olisikin tärkeä huomioda välituntien merkittävä rooli oppilaiden päivässä myös luokkatilanteissa. Välituntisääntöjen ja -aktiiviteettien käsitteleminen onkin yksi mahdollisuus edistää välituntien turvallisuutta.

Välituntien turvallisuutta tarkasteltaessa on siis haastattelemiemme opettajien mukaan huomioitava opettajan tärkeä rooli turvallisuuden luoja ja edistäjänä. Opettaja luo jo läsnäolollaan oppilaisiin turvallisuuden tunnetta. Läsnä oleva välituntivalvoja myös kiertelee ja havainnoi välituntiaktiiviteetteja, mikä mahdollistaa turvallisuutta vaarantavien tilanteiden tehokkaan ennaltaehkäisyä. Näiden lisäksi välituntivalvojan tehtävänä on myös puuttua akuutteihin välituntien aikaisiin vaaratilanteisiin. Tutkimuksemme aineiston pohjalta välituntivalvojan roolin kannalta ongelmallisena nähtiin kuitenkin opettajien erilainen suhtautuminen valvontatehtäviin. Uuden opettajan perehdytyksen tulisikin aina sisältää välituntivalvojan rooliin opastamisen sekä välituntivalvojan vastuiden läpikäymisen.

8.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusta tehdessä on pyrittävä minimoimaan virheiden syntymistä. Tästä huolimatta tutkimustulosten luotettavuus heittelee. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.) Tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan usein validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa näiden käsitteiden käyttöä on kyseenalaistettu, koska käsitteet on luotu alun perin kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin. Kvalitatiivista tutkimusta tulisikin arvioida kokonaisuutena. Tällöin painotetaan tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta eli tutkimuksen osien suhdetta toisiinsa. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tutkimuksemme pääkäsitteet nousevat esiin sekä tutkimuksemme otsikossa, teoriataustassa ja tuloksissa, mikä tekee tutkimuksestamme johdonmukaisen. Tutkimuksemme etenee johdonmukaisesti teoriaosuudesta tutkimusongelmien ja menetelmäosuuden kautta tuloksiin sekä niiden pohdintaan. Tutkimuksen rakenne ja osille valitut otsikot edistävät myös tutkimuksemme johdonmukaisuutta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan usein totuuden ja objektiivisuuden kautta. Tutkimuksen objektiivisuutta arvioidessa on tärkeä huomioida sekä havaintojen luotettavuus että niiden puolueettomuus. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on huomioitava tutkimuksen olevan vain yhdenlainen versio tutkittavasta aiheesta. Kvalitatiivinen tutkimus ei koskaan tarjoa täysin objektiivista tai absoluuttista tietoa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä tutkimuksessa tutkittiin alakoulun opettajien kokemuksia. Henkilökohtaisia kokemuksia tutkittaessa tuloksia ei voida yleistää. Tämä tutkimus toteutettiin tapaustutkimuksena, jolloin tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä. Tämän tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa on myös huomioitava, että tulokset ovat tämän hetken tietoa aiheesta.

Tutkimuksen tulokset saattaisivatkin muuttua huomattavasti, jos tutkimus toistettaisiin esimerkiksi kymmenen vuoden kuluttua. Tämän vuoksi myös tutkimuksemme lähdemateriaaliksi on valittu teoksia ja artikkeleita, jotka ovat mahdollisimman tuoreita.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tulee myös reflektoida tutkijan omaa toimintaa. Tutkimuksen luotettavuutta tulisikin reflektoida koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä tutkimusprosessin tarkalla kuvaamisella. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkimusprosessiamme on kuvailtu tarkemmin tutkimuksemme kuudennessa pääluvussa. Tutkimusprosessin kuvailun avulla tutkimus on toistettavissa, mutta kvalitatiivisen tutkimuksen luonteen vuoksi täysin samanlaisia tuloksia on kuitenkin mahdotonta saada. Luotettavuuden lisäämiseksi menetelmäosuudessa onkin kuvailtu esimerkiksi aineistonkeruu menetelmän sekä aineiston analyysitavan valinta sekä valintaan johtaneet perustelut.

Tässä tutkimuksessa käytettiin puolistrukturoitua haastattelua aineistonkeruumenetelmänä, jolloin on otettava huomioon haastatteluaineiston tilannesidonnainen luonne. Haastattelijat voivat puhua haastatteluissa eri tavoin, mikä tulee ottaa huomioon tuloksia tulkittaessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.) Tässäkin tutkimuksessa haastattelujen aikana esitetyt lisäkysymykset olivat jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle, mikä tulee huomioida

tutkimustuloksia tulkittaessa. Laadullisessa sisällönanalyysissä tutkijan omilla ajatuksilla ja johtopäätöksillä suuri rooli. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkimuksen luotettavuutta onkin muistettava, että eri tutkijat voisivat tehdä aineistosta erilaisia päätelmiä. Luotettavuuden takaamiseksi järjestimme myös kaksi ennakkohaastattelua. Ennakkohaastatteluiden avulla pystyimme havainnoimaan haastattelurunkomme sekä teknisen laitteistomme toimivuutta. Tämä maksimoi luotettavan ja laadukkaan aineistonkeruun mahdollisuuden.

8.6 Jatkotutkimusehdotukset

Sekä peruskoulun välitunnit että turvallisuus ovat vähän tutkittuja aiheita. Tässä tutkimuksessa saatiin kattavasti selville peruskoulun alempien luokkien opettajien kokemuksia välituntivalvonnasta. Laadullinen tutkimus kokoaa aina huomattavasti suppeamman osallistujamäärän. Mikäli aiheesta haluttaisiin saada yleistettäviä tuloksia, kannattaisi välituntien turvallisuutta tutkia myös määrällisin keinoin. Esimerkiksi välituntien valvojamäärää sekä oppilaiden turvallisuutta vaarantavien tilanteiden määrää olisi mahdollista tutkia ja analysoida tilastollisesti. Välituntien käytännönjärjestelyitä olisikin tärkeä tutkia, koska niihin ei ole määritelty ohjeistusta kouluille.

Välitunnit ovat tärkeitä hetkiä oppilaiden koulupäivässä. Välituntien aikaista fyysistä aktiivisuutta on tutkittu verrattain paljon. Välituntien vaikutuksia oppimiseen sekä välituntien aikaisia oppimiskokemuksia on kuitenkin tutkittu vähän. Kaikki välitunteihin liittyvä tutkimus veisikin välituntien tärkeyden tietoisuutta eteenpäin. Erityisesti suomalainen tutkimus aiheesta olisi tärkeää, koska välitunnit ovat jokaisen maan koulutusjärjestelmässä järjestetty eri tavoin. Suomalaista tutkimusta olisi myös tärkeä verrata kansainväliseen tutkimukseen. Välitunteja tutkittaessa olisi huomioitava kaiken ikäisten oppilaiden kokemuksia aiheesta. Suurin osa välitunteihin liittyvästä tutkimuksesta on tehty opettajien näkökulmasta.

Yksi tutkimuksemme tärkeimmistä tuloksista onkin se, että opettajat kokevat välituntivalvontaan liittyvän ohjeistuksen lähes olemattomaksi. Opettajien perehdyttämistä voisikin tutkia laajemmin induktiovaiheen juuri kokeneiden opettajien avulla. Erityisesti opettajien perehdyttäminen koulun turvallisuuskulttuuriin ja turvallisuuteen liittyviin asioihin vaatisi lisää tutkimustietoa. Opettajankoulutuksen aikaista turvallisuuskoulutusta onkin jo tutkittu, mutta sen edistäminen voisi myös olla potentiaalinen tutkimusaihe.

Tässä tutkimuksessa keskityttiin jo valmistuneiden opettajien kokemusten tutkimiseen. Olisikin mielenkiintoista tutkia opettajaopiskelijoiden käsityksiä välituntivalvonnasta ja

välituntivalvojan roolista. Esimerkiksi opettajaopiskelijoiden kokemukset harjoittelujen sisältämästä välituntivalvontaperehdytyksestä saisi varmasti mielenkiintoisen ja uutta teoriaa luovan tutkimuksen.

Koulupäivän aikaista turvallisuutta ei voi koskaan tutkia liikaa, koska turvallisuus on oppimisen edellytys. Välituntien aikaista turvallisuutta olisi tärkeä tutkia lisää. Kaikki koulupäiviin liittyvä turvallisuustutkimus veisi kuitenkin tätä tutkimuskenttää eteenpäin. Tässä tutkimuksessa turvallisuudesta puhuttiin opettajien arkikielellä. Opettajien tietämys kokonaisvaltaisen turvallisuuden teoreettisesta viitekehystä ei tullut esiin. Opettajien tietämystä turvallisuuden osa-alueista olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin. Fyysistä turvallisuutta voi tutkia laadullisen tutkimuksen lisäksi myös määrällisesti. Oppilaiden kokonaisvaltaista turvallisuutta koskeva tutkimus kannattaisi kuitenkin tehdä laadullisesti kokemusten kartoittamiseksi. Kaikki uusi tutkimustieto turvallisuudesta sekä välitunneista vie näitä tutkimuskenttiä eteenpäin.

Lähteet

- Blatchford, P. (2012). *Social Life in School: Pupils' experiences of breaktime and recess from 7 to 16*. Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203984918>
- Cohen, L., Morrison, K. & Manion, L. (2007). *Research Methods in Education*. Vol 6th ed. Taylor & Francis Routledge.
- del Arco, I., Ramos-Pla, A., & Flores, Ò. (2021). *Analysis of the Company of Adults and the Interactions during School Recess: The COVID-19 Effect at Primary Schools*. Sustainability (Basel, Switzerland), 13(18), 10166–. <https://doi.org/10.3390/su131810166>
- Dupper, D. R. (2013). *School bullying: New perspectives on a growing problem*. Oxford Univ. Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199859597.001.0001>
- Ehlers, D.K., Huberty, J.L. & Beseler, C.L. (2013). *Is school community readiness related to physical activity before and after the Ready for Recess intervention?* Health education research, 28(2), 192-204. <https://doi.org/10.1093/her/cys102>
- Eskola, J. (2010). *Laadullisen tutkimuksen juhannustaiiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta*. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli, Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: PS-kustannus. 179–203.
- Galletta, A. & Cross, W. E. (2013). *Mastering the Semi-Structured Interview and Beyond: From Research Design to Analysis and Publication*. New York University Press. <https://doi.org/10.18574/9780814732953>
- Garner, A., Murray, R. & Ramstetter, C. (2010). *The Crucial Role of Recess in Schools*. Journal of School Health, 80(11), 517–526. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2010.00537.x>

- Hakalehto-Wainio, S. (2012). *Oppilaan oikeudet opetustoimessa*. Helsinki: CC Lakimiesliiton kustannus.
- Harinen, P. & Halme, J. (2012). *Hyvä, paha koulu: kouluhyvinvointia hakemassa*. Suomen Unicef. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 56.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Tammi.
- Hirvonen, T. (2011). *Varo varo varo! : irti ylisuojelevasta kasvatuksesta*. Minerva.
- Huberty, J. L., Siahpush, M., Beighle, A., Fuhrmeister, E., Silva, P. & Welk, G. (2011). *Ready for recess: a pilot study to increase physical activity in elementary school children*. Journal of School Health, 81(5), 251–257. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2011.00591.x>
- Hurme, K. & Kyllönen, T. (2014). *Turvassa! : Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin*. PS-kustannus.
- Jokinen, H., Taajamo, M. & Välijärvi, J. (2014). *Opettajien induktiovaiheen haasteet ja osaamisen kehittäminen*. Teoksessa H. Jokinen, M. Taajamo & J. Välijärvi (toim.) Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä ja muutoksessa – huomisen haasteita. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 37–43
- Juhila, K. (2020). *Teemoittelu*. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 18.2.2022]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Jukarainen, P., Syrjäläinen, E. & Värri, V-M. (2012). *Kohti turvallista ja hyvinvoivaa koulua : valvontaa, vastuuta ja elämää erilaisuuden kanssa*. Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 43 (3), 244–253.

Junttila, N. (2015). *Kavereita nolla: lasten ja nuorten yksinäisyys*. Tammi.

Keski-Heikkilä, A. (2022). ”Pelkästään opettajien voimin ei pystytä pitämään turvallisuusilmapiiriä koossa” – Heinolassa päätettiin palkata yläkouluun vartija. Helsingin Sanomat 8.2.2022. [Viitattu 7.3.2022]. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008597340.html>

Kiilakoski, T. (2012). *Koulu nuorten näkemänä ja kokemana*. Opetushallitus. Muistiot, 6, 39. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/144743_koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_2.pdf

Korpilahti, U., Kolehmainen, L., Markkula, J., Ojala, T. & Somerkoski, B. (2015a). *Turvallisuuden edistäminen yhteisössä ja ympäristössä*. Teoksessa M. Hietanen-Peltola & U. Korpilahti (toim.) *Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos: Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos*. 51–53.

Korpilahti, U., Kolehmainen, L., Markkula, J., Ojala, T. & Somerkoski, B. (2015b). *Tapaturmien ehkäisy*. Teoksessa M. Hietanen-Peltola & U. Korpilahti (toim.) *Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos: Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos*. 54–56.

Kuula-Luumi, A. (2022). *Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuojat*. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 18.10.2021]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimuslupa-suostumus-informointi-ja-tietosuoja/>

Lahtinen, N. (2012). *Oppilaan oikeudet ja vanhempien vastuu*. PS-kustannus.

Liebmann, M. (2007). *Restorative justice: How it works*. Jessica Kingsley Publishers.

Lindfors, E. (2012). *Turvallinen oppimisympäristö, oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuskasvatus – käsitteellistä pohdintaa ja tutkimushaasteita*. Teoksessa E.

- Lindfors (toim.) Kohti turvallisempaa oppilaitosta! : Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishankkeita. 12–28.
- Lindfors, E. & Somerkoski, B. (2018). *Turvallisuuden edistäminen oppimisympäristössä*. Teoksessa P. Granö, M. Hiltunen & T. Jokela (toim.) Suhteessa maailmaan. Ympäristöt oppimisen avaajina. Lapland university press. 291–305.
- Lindfors, E. & Somerkoski, B. (2016). *Turvallisuusosaaminen luokanopettajan koulutuksen opetussuunnitelmassa*. Teoksessa H.-M. Pakula, E. Kouki, H. Silfverberg & E. Yli-Panula (toim.) Uudistuva ja uusiutuva ainedidaktiikka. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja. Ainedidaktisia tutkimuksia 11. 328–343.
- Lounamaa, A., Huhtanen, P., Kurenniemi, M., Salminen, S., Heikkilä, M.-L. & Virtanen, J. (2005). *Koulutapaturmien ehkäisy. 2002–2004 toteutettu kehittämishanke*. Aiheita 11/2005. Stakes.
- Lyyra, N., Välimaa, R., Leskinen, E., Kannas, L. & Heikinaro-Johansson, P. (2016). *Koululaisten yksinäisyys*. Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 47 (2016): 1.
- Mahkonen, S. (2017). *Konfliktit kouluissa* (Uudistettu painos.). Edita.
- Markkula, J., Råback, M. & Tiirikainen, K. (2009). *Tapaturmat koulussa*. Teoksessa K. Tiirikainen (toim.) Tapaturmat Suomessa. Edita. 116–123.
- McMullan, A. (2021). *School Recess: Benefits, Obstacles, and Policy*. School of Education Student Capstone Theses and Dissertations. 4536.
https://digitalcommons.hamline.edu/hse_all/4536
- McNamara, L., Colley, P. & Franklin, N. (2017). *School recess, social connectedness, and health: a Canadian perspective*. Health promotion international, 32(2), 392-402.
<https://doi.org/10.1093/heapro/dav102>

- McNamara, L. (2013). *What's getting in the way of play? An analysis of contextual factors that hinder recess in elementary schools*. Canadian Journal of Action Research, 14, 3–21. <https://doi.org/10.33524/cjar.v14i2.82>
- Mertanen, V. (2013). *Turvallinen koulupäivä*. Työterveyslaitos.
- Mikkola, A. (2015). *Mitä kuuluu opettajalle?* Lumat: International Journal of Math, Science and Technology Education, 3(6), 702–710. <https://doi.org/10.31129/lumat.v3i6.991>
- Moilanen, N., Kämppi, K., Laine, K. & Blom, A. (2017). *Liikkuva koulu – Liikunnallista toimintakulttuuria luomassa*. Teoksessa T. Jaakkola, J. Liukkonen & A. Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 612–625.
- Opetusalan ammattijärjestö OAJ. (2019). *Perehdytysmalli*.
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Helsinki: Next Print Oy. [Viitattu 21.11.2021].
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2013). *Turvallisuuden edistäminen oppilaitoksissa : seurantaryhmän loppuraportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:8.
- Parkkari, J. & Kannus, P. (2010). *Tapaturmien yleisyys ja torjunta*. Teoksessa H. Kröger, H. Aro, O. Böstman, J. Lassus & J. Salo (toim.) Traumatologia. Kandidaattikustannus. 17–24.
- Perusopetuslaki. (1998). 21.8.1998/628, 29§: *Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön*. [Viitattu 14.10.2021].
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=oikeus%20turvalliseen%20opiskeluymperistoon>

Peruskouluasetus 12.10.1984/718, 23§. [Viitattu 27.10.2021].

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1984/19840718>

Poutala, M. (2010). *Opettajan valta ja vastuu*. PS-kustannus.

Rahikainen, J. (2015). *Pelastustoimi*. Teoksessa M. Hietanen-Peltola & U. Korpilahti (toim.)
Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos: Opas ympäristön ja yhteisön
monialaiseen tarkastamiseen. *Terveyden ja hyvinvoinninlaitos*. 79–80.

Rajala, K., Paukku, J. & Laine, K. (2015). *Koulun tiloissa*. Teoksessa P. Harinen, V.
Liikanen, A. Rannikko & P. Torvinen (toim.) *Liikutukseen asti. Vaihtoehtoliikunta,
nuoruus ja erottautumisen mieli*. *Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 303. 71–80.

Reiman, T., Pietikäinen, E. & Oedewald, P. (2008). *Turvallisuuskulttuuri. Teoria ja arviointi*.
VTT Publications 700.

<https://www.vttresearch.com/sites/default/files/pdf/publications/2008/P700.pdf>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen
tietovaranto* [pdf-verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo.
[Viitattu 18.02.2022.] <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>

Salovaara, R. & Honkonen, T. (2011). *Rakenna hyvä luokkahenki*. Porvoo: PS-kustannus.

Salminen, S., Kurenniemi, M., Råback, M., Markkula, J. & Lounamaa, A. (2014). *School
environment and school injuries*. *Frontiers in Public Health*, 1, 76.

<https://doi.org/10.3389/fpubh.2013.00076>

Salmivalli, C. (2010). *Koulukiusaamiseen puuttuminen: kohti tehokkaita toimintamalleja* (2.
uud. p.). PS-kustannus.

Sharkey, J. D., Hunnicutt, K. L., Mayworm, A. M., Schiedel, K. C. & Calcagnotto, L. (2014).
Effective Yard Supervision: from Needs Assessment to Customized Training.

Contemporary School Psychology, 18(2), 103–116. <https://doi.org/10.1007/s40688-014-0011-0>

- Sigfrids, A. (2009). *Viihtyisä ja turvallinen koulu*. Teoksessa T. Saloviita (toim.) Meidän koulu: Keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiirin saavuttamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus. 91–109.
- Sisäasiainministeriö. (2010). *Oppilaitosten turvallisuus*. Työryhmän raportti. Sisäasiainministeriön julkaisuja 40/2009. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79733/sm_402009.pdf
- Stanley, M., Boshoff, K. & Dollman, J. (2012). *Voices in the playground: A qualitative exploration of the barriers and facilitators of lunchtime play*. Journal of Science and Medicine in Sport, 15(1), 44–51. <https://doi.org/10.1016/j.jsams.2011.08.002>
- Syrjäläinen, E., Jukarainen, P., Kiilakoski, T. & Yrjänäinen, S. (2015). *Koettu turvallisuus lukiossa*. Nuorisotutkimus, 33, 3–4.
- Teerlink, Caldarella, P., Anderson, D. H., Richardson, M. J. & Guzman, E. G. (2017). *Addressing Problem Behavior at Recess Using Peer Praise Notes*. Journal of Positive Behavior Interventions, 19(2), 115–126. <https://doi.org/10.1177/1098300716675733>
- Thornberg, R. (2008). *School children's reasoning about school rules*. Research Papers in Education, 23:1, 37-52. <https://doi.org/10.1080/02671520701651029>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tynjälä, P., Heikkinen, H. L. & Jokinen, H. (2013). *Opettajankoulutuksesta opettajan työhön–uuden opettajan haasteita ja tukimuotoja*. Teoksessa J. Hakala & K. Kiviniemi (toim.) Vuorovaikutuksen jännitteitä ja oppimisen säröjä. Aikuispedagogiikan haasteiden äärellä. Luokanopettajien aikuiskoulutuksen, 37–56.
- Virta, M., Asanti, R., Juntila, N., Koivusilta, L., Koski, P. & Virta, A. (2012). *Mistä syntyy turvallisuuden tunne koulussa?* Teoksessa E. Lindfors (toim.) Kohti turvallisempaa

oppilaitosta! : Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishankkeita. 120–134.

Vuori, J. (2020). *Laadullinen sisällönanalyysi*. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 18.2.2022]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>

Vuori, J. (2022). *Tutkimusetiikka ihmistieteissä*. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 18.2.2022]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>

Waitinen, M. (2012). *Koulujen turvallisuuden edistäminen - arvoja, asenteita ja lakisäätöistä turvallisuustyötä*. Teoksessa E. Lindfors (toim.) Kohti turvallisempaa oppilaitosta! : Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishankkeita. 42–62.

Waitinen, M. (2009). *Oppilaitoksen turvallisuusopas*. Suomen Palopäällystöliitto.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

1. Kerro tyypillisestä työpäivästäsi.
2. Millaisen koulutuspolun olet käynyt ja miten olet päätenyt opettajaksi alakouluun?
3. Kuvaile koulua, jossa työskentelet.
4. Millaisissa ympäristöissä työskentelet päivän aikana?
5. Miten välitunnit on koulussanne järjestetty?
6. Miten välitunnit on koulussanne järjestetty?
7. Kuvaile koulunne välituntiympäristöä.
8. Mitä välitunneilla yleensä tapahtuu?
9. Miten välituntivalvonta on järjestetty koulussanne?
10. Miten välituntivalvoja on ohjattu toimimaan?
11. Miten välituntivalvonnan toimivuutta seurataan?
12. Millainen välituntiympäristö on valvojan opettajan näkökulmasta?
13. Millainen on valvojan opettajan välitunti?
14. Mitkä ovat välitunteja valvojan opettajan tehtävät?
15. Millaisiin haasteisiin välitunteja valvoessa törmää?
16. Miten arvioit välituntien turvallisuutta?
17. Millaisia oppilaiden turvallisuutta vaarantavia tilanteita välitunneilla esiintyy?
18. Miten helposti välituntivalvoja huomaa tällaiset tilanteet?
19. Miten arvioit välituntivalvonnan riittävyttä?
20. Miten valvova opettaja voi vaikuttaa oppilaiden turvallisuuteen välitunnilla?
21. Haluaisitko sanoa vielä jotain aiheeseen liittyvää?